

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

здобувача Куклич Аріни Сергіївни

(ПІБ)

академічної групи 072-203-1 (заочна форма навчання)

(шифр)

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему: «Визначення надійності та ліквідності кредитної установи

(на прикладі АТ КБ «Приватбанк»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	доц. Дереза В.М.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

Дніпро
2024

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

Д.С. Букреєва

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

здобувачу **Куклич Аріні Сергіївні** академічної групи **072-20з-1**
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
(код і назва спеціальності)

на тему: **«Визначення надійності та ліквідності кредитної установи**

(на прикладі АТ КБ «Приватбанк»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від **31.05.2024р. №516-с**

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Визначено актуальність, мету і завдання теми, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	13.05.2024-15.05.2024
Розділ 1	Теоретичні основи формування прибутку підприємства	16.05.2024-25.05.2024
Розділ 2	Оцінка фінансово-економічного стану ТОВ «Ліон Інвест»	26.05.2024-04.06.2024
Розділ 3	Вдосконалення шляхів формування прибутку ТОВ «Ліон Інвест»	05.06.2024-15.06.2024
ВИСНОВКИ	Підбито підсумки дослідження та сформульовано висновки та пропозиції	16.06.2024-18.06.2024
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	19.06.2024-23.06.2024

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

В.М.Дереза

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання **22.04.2024 р.**

Дата подання до екзаменаційної комісії **24.06.2024 р.**

Завдання прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

А.С.Куклич

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Куклич А. С. – Визначення надійності та ліквідності кредитної установи (на прикладі АТ КБ «Приватбанк») – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2024.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні важливості управління ліквідністю і надійністю, аналізі наявної практики управління цими аспектами та виявленні можливих напрямків для поліпшення фінансової стійкості та надійності банку.

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретико-методичні засади надійності та ліквідності банківської установи, існуючі теоретичні та методологічні підходи щодо оцінювання цих показників.

У другому розділі досліджено сучасний стан функціонування АТ КБ «ПриватБанк» в банківській системі України. Також був проведений аналіз та динаміка показників надійності та ліквідності у 2021-2023 роках, розглянуто процес управління ними в АТ КБ «ПриватБанк».

У третьому розділі, виходячи з аналізу існуючої практики управління надійністю та ліквідністю, розглянуто можливі напрямки вдосконалення оптимальної структури управління цими показниками.

БАНКІВСЬКА УСТАНОВА, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, НАДІЙНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, АКТИВИ, ПАСИВИ.

ABSTRACT

Kuklych A. S. – Determination of reliability and liquidity of a credit institution (based on the example of JSC CB «PrivatBank») – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 072 Finance, Banking and Insurance, – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2024.

The purpose of the qualification work is to theoretically substantiate the importance of liquidity and reliability management, analyse the existing practice of managing these aspects and identify possible areas for improving the financial stability and reliability of the bank.

The first section of the qualification work examines the theoretical and methodological foundations of the reliability and liquidity of a banking institution, existing theoretical and methodological approaches to assessing these indicators.

The second section examines the current state of functioning of JSC CB «PrivatBank» in the banking system of Ukraine. It also analyses the analysis and dynamics of reliability and liquidity indicators in 2021-2023, and considers the process of their management at JSC CB PrivatBank.

In the third section, based on the analysis of the existing practice of reliability and liquidity management, possible directions for improving the optimal structure of management of these indicators are considered.

BANKING INSTITUTION, FINANCIAL STABILITY, RELIABILITY, LIQUIDITY, ASSETS, LIABILITIES.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ.....	8
1.1. Підходи до дефініцій надійність та ліквідність з різних джерел, класифікаційні ознаки цих категорій.....	8
1.2. Особливості визначення показників надійності кредитної установи.....	18
1.3. Методика розрахунку показників ліквідності.....	25
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ НАДІЙНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	33
2.1. Загальна характеристика діяльності АТ КБ «Приватбанк».....	33
2.2. Аналіз основних показників діяльності банку.	36
2.3. Аналіз стану надійності АТ КБ «Приватбанк»... ..	41
2.4. Аналіз показників ліквідності.....	48
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3 ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	54
3.1. Розробка антикризового управління ліквідністю для АТ КБ «ПриватБанк».....	54
3.2. Заходи щодо забезпечення фінансової надійності АТ КБ «Приватбанк».....	62
Висновки до розділу 3.....	70
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова стійкість та надійність кредитних установ є одними з ключових факторів, що визначають ефективність та стабільність фінансової системи країни. Особливо важливо вивчати ці аспекти в контексті банківського сектору, який є основним інструментом фінансового посередництва та має значний вплив на економічний розвиток. Один із найбільших банків України, Акціонерне товариство Комерційний банк «Приватбанк», відіграє ключову роль у фінансовій системі країни та зазнає значного впливу в умовах економічних та фінансових змін. Зважаючи на великий обсяг його операцій та широкий вплив на фінансову систему країни, оцінка його надійності та ліквідності стає ключовою для забезпечення стабільності банківського сектору та довіри громадян до банківської системи в цілому.

Мета даної кваліфікаційної роботи полягає в розумінні та вивченні факторів, що впливають на фінансову стійкість банку та розробці стратегічних заходів для підвищення його надійності та ліквідності.

Відповідно до поставленої мети нам необхідно при виконанні роботи вирішити наступні **завдання**:

- визначити теоретико-методичні підходи щодо визначення надійності та ліквідності фінансової установи;
- провести аналіз фінансового стану АТ КБ «Приватбанк», визначивши його поточний рівень надійності та ліквідності;
- виявити основні фактори, що впливають на надійність та ліквідність банку, включаючи зовнішні та внутрішні чинники;
- розробити стратегію для підвищення ефективності надійності та ліквідності АТ КБ «Приватбанк», враховуючи результати аналізу та виявлені фактори впливу.

Об'єктом роботи є дослідження й аналіз показників ліквідності та надійності АТ КБ «Приватбанк».

Предметом дослідження є комплекс системи управління ліквідністю та надійністю в АТ КБ «Приватбанк».

Методи дослідження. У процесі роботи використовувалися такі методи досліджень: вибірки, узагальнення, порівняння, групування; коефіцієнтний аналіз; методи графічного зображення даних; методи прогнозування; економіко-математичні, статистичні, методи розрахунку нормативних показників рівнів банківської ліквідності.

Прикладна цінність отриманих результатів полягає в реалізації пропозицій і рекомендацій з оптимізації рівня ліквідності та надійності у комерційних банках. Це дозволить зосередити увагу банківських установ на доцільному визначенні оптимальних показників надійності та ліквідності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати роботи та їх практична значущість висвітлені на міжнародній конференції для студентів та молодих науковців: «Ринок фінансових інновацій та безробіття ЄС: тенденції, виклики та перспективи».

Особистий внесок автора. Кваліфікаційна робота є самостійною працею. Усі результати, викладені у роботі, отримані автором особисто.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 81 сторінці комп'ютерного тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 40 найменувань, містить 16 таблиць, 7 рисунків, 2 формули, 2 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ

1.1. Підходи до дефініцій надійність та ліквідність з різних джерел, класифікаційні ознаки цих категорій

Кризові потрясіння довели, що в сучасній економічній науці та практиці ще немає однозначної відповіді на питання про природу і сутність понять стабільність, стійкість і надійність, а також у якому контексті (окремо для банку або для системи загалом) їх слід розуміти та застосовувати. Оскільки «практика без теорії сліпа» (І. Кант), то ґрунтовне дослідження концептуальних засад цих понять сприятиме забезпеченню та підтриманню ефективної діяльності як окремого банку, так і всієї банківської системи під час майбутніх стресових періодів.

Поняття стійкість, стабільність і надійність залишаються неоднозначними, і досі не вироблено єдиного загальноприйнятого та чіткого їх визначення.

Поняття стійкості (*firmness, stability*) поширене не лише в економіці, а також застосовується і вивчається в природничих, гуманітарних та технічних науках протягом багатьох років. Великий енциклопедичний словник дає таке визначення: «стійкість – здатність відновлювати попередній (або близький до нього) стан після збурення, яке призводить до відхилення параметрів від номінального значення». У словнику української мови стійкість визначена як «здатність витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь; довго зберігати і проявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню чи псуванню» [1]. В. Даль визначає стійкість як здатність «вистояти проти чогось, успішно протистояти силі, витримати, не поступитися». У техніці стійкість означає здатність технічного об'єкта протистояти силі, яка намагається вивести його із початкового стану статичної або динамічної рівноваги.

В економічній теорії «стійкість» розглядається як ключове поняття в концепції економічної рівноваги, згідно з якою досягнення та підтримання рівноважного стану в економіці є одним із найважливіших завдань на мікро- і макрорівнях. Рівновага означає стан, при якому всі чинники, що впливають на економічну змінну (стан об'єкта чи системи), взаємно врівноважують один одного, забезпечуючи незмінність змінної величини. У словнику В. Даля категорія «стійкість» визначається як «сталість, постійність, непідвладність ризику втрат і збитків». Таким чином, поняття стійкості є міждисциплінарним, використовується в різних галузях і пов'язане з такими поняттями, як рівновага і постійність.

У загальному розумінні, з економічної точки зору, стійкість пропонується розуміти як здатність об'єкта зберігати або відновлювати свої властивості та функціональний стан, незважаючи на вплив екзогенних факторів, внутрішні трансформації (випадкові чи передбачувані) та можливі ризики.

Близьким до поняття стійкість є поняття стабільність. Вони безумовно взаємопов'язані, але їх не можна ототожнювати. У словнику іншомовних слів стабільність визначається як «сталість, незмінність, тривале збереження певного рівня» [2]. Стабільність також означає здатність функціонувати без зміни структури, перебувати в рівновазі та підтримувати сталість у часі. Якщо стійкість – це здатність «зберігати, спиратися та вистояти» під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, то стабільність характеризується мінімальними змінами в роботі системи та збереженням високих позитивних результатів. Стійкість більше стосується статичного стану, а стабільність – динамічного.

Поняття стійкості та стабільності банку тісно пов'язані з його надійністю. Значення поняття «надійність» залежить від контексту, в якому воно розглядається. У «Сучасному економічному словнику» надійність визначається як «здатність об'єктів зберігати потрібні властивості, безвідмовно діяти та виконувати належні функції протягом певного терміну» [3].

Розглянувши природу понять стійкість, стабільність та надійність, перейдемо до їх застосування у контексті банків та банківської діяльності. В. В.

Іванова визначає стійкість банку як «стабільність його діяльності у середньо- та довготерміновій перспективі». Однак це твердження не є повністю правильним, оскільки банки в стабільному економічному середовищі не завжди є стійкими, і забезпечення стійкості залежить не тільки від зовнішніх, але й від внутрішніх факторів. Поняття стійкості застосовується до складних динамічних систем, що постійно піддаються впливу випадкових факторів і працюють за умов невизначеності. Оскільки банк функціонує в умовах непередбачуваних змін ринкового середовища, його можна вважати динамічною системою. Цю думку підтримують і О. П. Овчинникова та Г. Г. Фетісов, які пов'язують стійкість банку з якісним динамічним розвитком під впливом ендогенних та екзогенних чинників [4].

Отже, можна зробити висновок, що стабільність є більш широким поняттям, а стійкість – основою її забезпечення. Зокрема, Долан Е. Дж. визначає стабільність як «здатність системи зберігати свою структуру і функціональні особливості під впливом внутрішніх чинників». Габбард Р. Глен вважає, що стабільність – це «здатність системи зберігати свою структуру і функціональні особливості за різних параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища, достатніх для діяльності» [5]. Хоча ці визначення подібні, визначення Долана Е. Дж. є надто вузьким, оскільки зводить стабільність лише до залежності від внутрішніх чинників. Визначення Габбарда Р. також не є повним, оскільки акцентує увагу лише на існуванні системи, а не на її активному функціонуванні і розвитку. На думку В. А. Василенка [6], «стабільність – це стан системи, при якому жодна із її структурних складових не перебуває у проміжному періоді, тобто всі структурні елементи функціонують стійко». Стабільність слід розуміти як стан, за якого система та всі її складові можуть протистояти економічним коливанням та різного роду шокам (внутрішнім і зовнішнім), зберігаючи всі властивості і правильно виконуючи функції.

Близьким за значенням до понять стабільність та стійкість банку є поняття надійність банку. Надійність банку слід розуміти як його здатність протистояти негативним чинникам. Тобто надійність – це своєрідна сталість і захищеність

комерційної установи від змін, які можуть виникнути через погіршення ринкової кон'юнктури [7]. О. А. Кириченко, досліджуючи надійність банку, визначає її як «здатність забезпечити безумовне збереження клієнтських коштів і повне виконання своїх зобов'язань» [16]. Недоліком цього визначення є його вузькість, оскільки воно представляє надійність банку лише з погляду клієнтів та вкладників.

Г. Г. Фетисов пропонує ширше розуміння поняття, розглядаючи його з погляду кожного окремого суб'єкта, який оцінює надійність: клієнтів, акціонерів, співробітників, регулятивно-наглядових органів. Він зазначає, що «надійний банк – це такий банк, діяльність якого безсумнівно сприяє реалізації інтересів конкретного суб'єкта». Це визначення є дуже загальним, проте надійність банку варто розглядати з суб'єктивної точки зору кожного. Для клієнтів надійним є банк, який дотримується своїх зобов'язань і продемонстрував це у минулому. Для акціонерів надійним вважається банк, який має високий рівень прибутковості, тобто приваблює для вкладення капіталу. Рейтингові агентства визначають надійність банку, використовуючи різні методики розрахунку. Для регулятивно-наглядових органів надійним вважається банк, який дотримується встановлених нормативів і показує високий рівень управління ризиками.

Надійність виявляється не лише у числовій оцінці основних показників діяльності комерційного банку, але і у суб'єктивній перцепції певними соціальними групами, такими як клієнти, партнери і персонал, щодо упевненості в тому, що банк виконає всі свої зобов'язання. Надійним вважається банк, який користується довірою, має стійкі стосунки з іншими фінансовими установами, підприємствами і організаціями, сприяючи задоволенню інтересів клієнтів, партнерів і персоналу. Надійність безпосередньо залежить від стабільності; надійним може бути лише той банк, який має міцну, стабільну основу і постійно розвивається [8].

Після аналізу вищезазначених визначень, можна зазначити, що для врахування очікувань кожного з оцінювачів (клієнтів, партнерів, акціонерів,

регуляторних органів) та згідно зі згаданими у літературі підходами, ми можемо визначити надійність банку як його здатність постійно забезпечувати ефективну діяльність, протистояти зовнішнім і внутрішнім факторам, а також зберігати можливість виконувати свої зобов'язання вчасно і в повному обсязі. У табл. 1.1 представлений рейтинг надійних банків України на травень 2024 року.

Таблиця 1.1 – ТОП-15 українських та іноземних банків

Назва банку	Країна
1. ПриватБанк	Державний
2. Ощадбанк	Державний
3. Укрексімбанк	Державний
4. Креді Агріколь Банк	Франція
5. Uksibbank	Франція
6. Кредобанк	Польща
7. Укргазбанк	Державний
8. СІПбанк Україна	США
9. ПроКредит Банк	Німеччина
10. Правекс-банк	Італія
11. ПУМБ	Україна
12. ІНГ Банк Україна	Нідерланди
13. Райффайзен Банк	Австрія
14. Універсал Банк	Кіпр та Україна
15. ОТП Банк	Угорщина

Джерело: [9]

На рис. 1.1 наведена схема взаємозв'язку стійкості, стабільності та надійності.

Стійкість притаманна кожному окремому комерційному банку і виявляється лише в його власній діяльності. Кожен банк може бути стійким, але може оцінити лише свою власну стійкість, а не стійкість інших банків. Окрім того, банки співпрацюють з центральним банком та утворюють банківську систему, яка може бути стабільною завдяки стійкому стану комерційних банків. Надійність є більш широким поняттям, оскільки її оцінюють не лише за кількісними показниками, а й за якісними. Це стосується не лише погляду банку, а й погляду інших учасників, таких як акціонери, клієнти, працівники, інвестори, рейтингові агентства та зовнішні спостерігачі. Отже, можна зазначити, що стійкість кожного комерційного банку сприяє стабільності банківської системи і

дозволяє робити висновки щодо надійності як окремого банку, так і банківської системи в цілому.

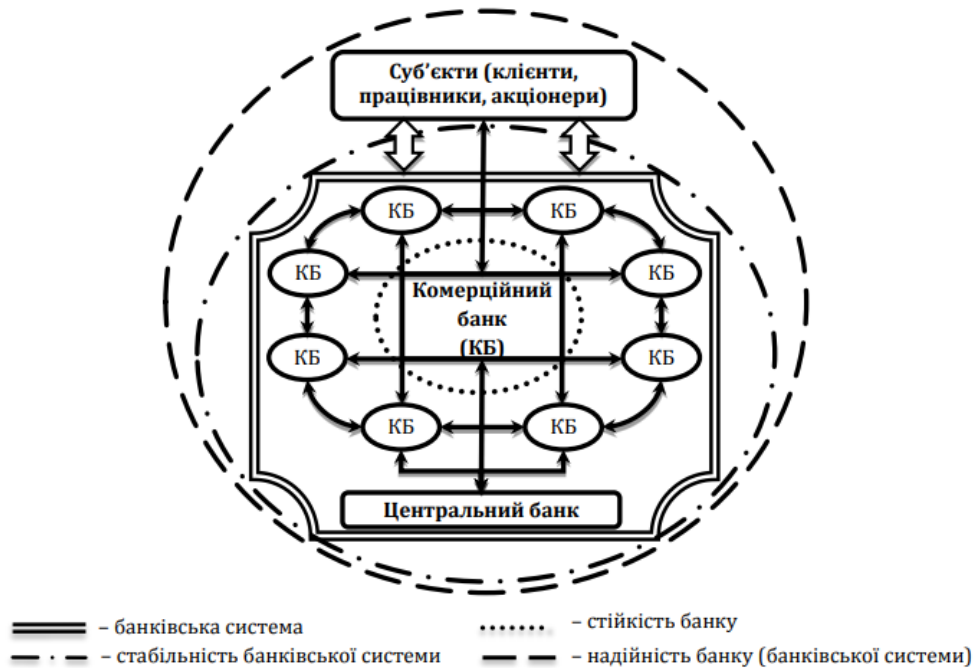

Рис. 1.1 – Схема взаємозв'язку стійкості, стабільності та надійності [10]

Отже, надійність включає в себе поняття стійкості та стабільності, охоплює як банківську систему, так і окремі комерційні банки. Стабільність відображає здатність банківської системи до постійного динамічного розвитку, тоді як стійкість визначає внутрішній стан конкретного комерційного банку.

Наразі для банківської системи України одним з ключових завдань є забезпечення сталого функціонування та прогресу комерційних банків та банківської системи в цілому. Забезпечення фінансової стійкості банку є необхідною передумовою для ефективного управління економікою.

Фінансова стабільність будь-якого комерційного банку перш за все пов'язана з його ліквідністю. Ліквідність банку визначається його здатністю своєчасно виконувати фінансові зобов'язання за умови, що він може продовжувати свою діяльність. Іншими словами, наявність грошових ресурсів, які можна швидко залучити з інших джерел, дозволяє банку вчасно виконувати зобов'язання, відображені у його пасиві [11]. Для забезпечення ліквідності банку

важливо мати певні резерви для непередбачених ситуацій, які можуть виникнути в результаті змін на грошовому ринку або у фінансовому стані клієнтів чи банків-партнерів. Ліквідність банку є запорукою його стійкості, оскільки банк, який володіє достатнім рівнем ліквідності, може з мінімальними затратами для себе виконувати такі функції:

- проводити платежі за дорученням клієнтів;
- повертати кредиторам (вкладникам) кошти як з настанням терміну погашення, так і достроково;
- сплачувати випущені цінні папери;
- відповідати за зобов'язаннями, які можуть відбутися в майбутньому, в тому числі за позабалансовими зобов'язаннями [12].

Іншими словами, ліквідність комерційного банку ґрунтується на постійному підтриманні необхідного співвідношення між трьома складовими: власним капіталом банку, коштами, які він залучає і розміщеними ним коштами шляхом оперативного управління їх структурними елементами. Ліквідність банку постійно змінюється під впливом попиту та пропозиції на грошові ресурси. Отже, банк вважається ліквідним, якщо він може безперервно виконувати свої зобов'язання, проводити активні операції та забезпечувати поповнення ліквідних коштів у будь-який момент через запозичення на ринку за середньою ставкою або продаж активів без суттєвих втрат їх вартості.

Ліквідність банківської установи має зворотній зв'язок з її доходністю. Чим більше активів у банку знаходиться у ліквідній формі, тим менше можливостей для отримання прибутку, і навпаки. Таким чином, керівництво будь-якого банку постійно стикається з дилемою між «ліквідністю» та «дохідністю» [13].

Попит і пропозиція ліквідних коштів формуються під впливом факторів, що визначають ліквідність банку. Банк повинен не лише вирішувати проблеми, виявлені за показниками своєї ліквідності, але й здійснювати тактичне та стратегічне управління ліквідністю, базуючись на комплексному аналізі всіх

факторів, які впливають на його здатність виконувати зобов'язання. Різні провідні дослідники мають різні підходи до визначення і класифікації цих факторів.

Ю. С. Серпенінова виокремлює дві основні категорії факторів, що впливають на ліквідність банку: наявність необхідної суми ліквідних коштів у банку та можливість залучення ліквідних активів через їх запозичення або продаж активів. Цей підхід ґрунтується на існуючих методиках управління ліквідністю банків, однак не враховує передумов вибору конкретного методу [14].

Управління ліквідністю для українських банків є однією з найбільш актуальних задач на сьогоднішній день. Фактори, такі як відсутність достатньої кількості платоспроможних позичальників, обмежені можливості інвестування коштів у альтернативні кредитуванню сфери, та низький рівень довіри до банківської системи з боку населення, ставлять перед українськими банками складні завдання. У такій ситуації ефективне управління ліквідністю стає ключовим для успішної діяльності всієї банківської системи. Варто пам'ятати, що втрата ліквідності банку може призвести до втрати коштів або навіть банкрутства великої кількості його клієнтів. Це робить проблему банківської ліквідності важливою не лише для економіки, але й для суспільства в цілому.

Підсумовуючи різні точки зору на фактори, що впливають на ліквідність банку, можна розділити їх на внутрішні та зовнішні аспекти (рис. 1.2).

Рис. 1.2 – Класифікація чинників, що впливають на ліквідність банку [11]

На відміну від внутрішніх чинників, зовнішні фактори не піддаються контролю з боку банків. Тому особливо важливим стає аналіз і прогнозування можливого впливу зовнішніх чинників.

Стан і розвиток економіки країни мають значний вплив на ліквідність банків. Нестабільна та ослаблена економічна ситуація викликає недовіру серед клієнтів та інвесторів до банківської системи. Це призводить до зменшення депозитів у банках, погіршення якості кредитного портфелю та зниження рівня ліквідності.

Нерівномірність економічного розвитку в різних регіонах вимагає прогнозування грошових потоків, враховуючи місцезнаходження структурних підрозділів банку.

Обсяги операцій банку безпосередньо залежать від коливань попиту на депозити та кредити з боку населення та суб'єктів господарювання, що впливає на його ліквідність. Стратегічні напрями банківської політики визначаються наявністю інфляційних очікувань та рівнем інфляції. Особливу увагу приділяється оцінці строкості залучених коштів та розширенню

довгострокових кредитів, оскільки рівень інфляції має вплив на розмір процентних ставок [14].

Зараз стан світової економіки вважається значущим чинником у контексті процесів глобалізації та світової інтеграції. Це стає особливо актуальним у зв'язку з загостренням глобальної фінансової кризи.

В останні часи особливу увагу звертають на вплив політичної обстановки на різні сфери, включаючи банківський сектор та ліквідність банків. Нестабільність у політиці призводить до постійних змін у законодавстві, вимогах до банків та частих переглядів податкової політики. Це практично ускладнює стратегічне планування для банків, створюючи додаткові виклики в управлінні їх ліквідністю.

Також дуже важливо враховувати соціальні аспекти, які включають середній рівень доходів, витрат і накопичень населення, прожитковий мінімум, мінімальну заробітну плату, обсяги соціальних виплат і т. д. Ці соціальні чинники впливають на бажання і можливість населення використовувати банківські послуги. Наприклад, зростання особистих накопичень сприяє збільшенню обсягу ліквідних коштів, що можуть бути доступні для використання.

Важливо відзначити, що одним із найсуттєвіших зовнішніх факторів, які впливають на ліквідність банку, є політика Національного банку України, яка реалізується через систему державного контролю та регулювання банківської діяльності. Національний банк встановлює та контролює обов'язкові нормативи ліквідності для банків, надає кредити для підтримки ліквідності, впливає на функціонування міжбанківського ринку, установлюючи обов'язкові резерви для банків, регулює загальний грошовий оборот, рівень інфляції та ситуацію на валютному ринку.

На рівні внутрішніх факторів, крім зовнішніх впливів, ліквідність банку значно залежить від його репутації, масштабів, фінансового стану та кількості клієнтів. Ці аспекти відіграють важливу роль у здатності банку залучати

депозити та встановлювати партнерські зв'язки з інвесторами, що впливає на структуру та якість його активів і пасивів.

Однією з ключових умов для збільшення клієнтської бази банку є кваліфікація та досвід його персоналу, що впливає на якість послуг та підвищує репутацію установи. Рівень кваліфікації персоналу відображається у їхніх навичках та знаннях, що визначає практичні можливості банку у впровадженні банківської стратегії. Таким чином, результативність діяльності банку та його конкурентоспроможність в значній мірі залежать від компетентності банківського персоналу у прийнятті відповідних рішень щодо управління ліквідністю.

Банкам необхідно постійно керувати своєю ліквідністю, забезпечуючи її на відповідному рівні для своєчасного виконання всіх фінансових зобов'язань, враховуючи їх обсяги, строки та валюту платежів. Вони також повинні забезпечувати оптимальне співвідношення між власними та привласненими коштами, формувати оптимальну структуру активів, зокрема, збільшуючи частку високоякісних активів з прийнятним рівнем кредитного ризику, щоб задовольнити законні вимоги вкладників, кредиторів та інших клієнтів [15].

Фактори, що впливають на ліквідність банку, є важливою інформацією для управлінських рішень. Низький рівень ліквідності не лише ускладнює можливість банку виконати свої зобов'язання, але й перешкоджає залученню необхідних коштів для стійкого та ефективного функціонування. Для запобігання таким негативним наслідкам важливо враховувати всі чинники, які впливають на ліквідність банку.

1.2. Особливості визначення показників надійності кредитної установи

Головними маркерами, що характеризують діяльність кредитної установи, є, безумовно, показники надійності та ліквідності. У визначенні «надійності» важливо враховувати контекст, в якому вона використовується. Проте загальною

її інтерпретацією є «здатність системи виконувати свої функції протягом певного періоду за певних умов експлуатації» [16].

З точки зору клієнтів банку, надійною вважається та установа, яка може вчасно та повністю виконати свої зобов'язання, і що вже демонструвала цю здатність у минулому. Акціонери, з іншого боку, вважають, що надійність банку полягає в його привабливості як об'єкта для інвестування капіталу, що підтверджується високою доходністю порівняно з іншими об'єктами, а також його стійкістю до зовнішніх та внутрішніх впливів.

Інша точка зору представлена працівниками банку, які зацікавлені у постійному працевлаштуванні в даній кредитній установі та отриманні стабільної та високооплачуваної роботи.

Оскільки кожен окремий комерційний банк є частиною банківської системи, будь-які негативні зрушення у його функціонуванні можуть серйозно вплинути на загальний стан банківського сектору країни. Тому органи банківського регулювання та нагляду, як одні з важливих оцінювачів, також мають свої оцінки щодо надійності банку. Надійним вважається банк, який в минулому продемонстрував високі позитивні результати, дотримувався нормативних вимог до банківської діяльності, має достатній рівень ліквідності та ефективну систему захисту від ризиків.

На рис. 1.3 представлена комплексна модель оцінки надійності та стійкості українських банків, яка ґрунтується на згрупованих показниках, що включають міжнародні стандарти, методики, внутрішні критерії надійності та рейтингування.

Давайте розглянемо уважніше кожен елемент цієї моделі, щоб зрозуміти, який вплив окремі компоненти можуть мати на загальну оцінку надійності банків.

Описуючи міжнародні рекомендації, які стосуються визначення та оцінки надійності комерційних банків, слід відзначити, що в липні 1988 року було прийнято «Міжнародну конвергенцію щодо вимірювання та вимог до капіталу», або як ще її називають – Базель I. Ця ініціатива спрямована на стабілізацію

міжнародної банківської системи та забезпечення захисту коштів вкладників і кредиторів. Метою цього було уникнення непередбачуваних збитків, які могли б виникнути в майбутньому. Узагальнюючи, це сприяло безперервній роботі фінансових установ і забезпечило їх стабільність [18].

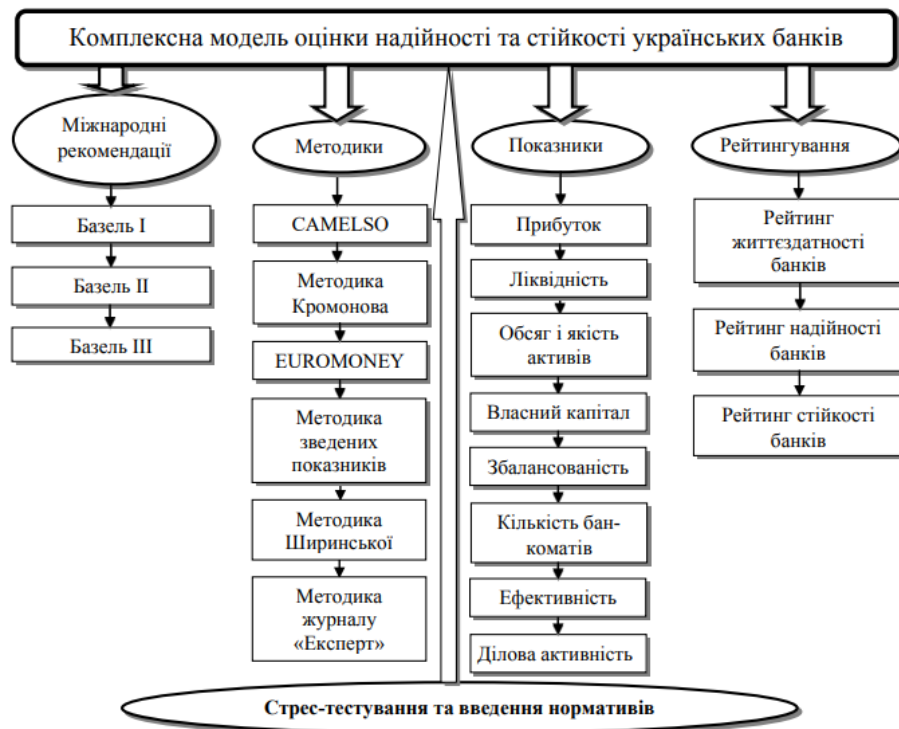

Рис. 1.3 – Комплексна модель оцінки надійності та стійкості українських банків [17]

В Україні банківське законодавство, зокрема, базується на принципах «Базель I», як це підтверджує лист НБУ від 30.12.2004 № 42-412/4010-13749, за винятком внесеної поправки в 1996 році, яка стосується ринкових ризиків. Це пояснюється обмеженим усвідомленням ринкових ризиків українськими банками та переконаністю, що вже існуючі економічні стандарти враховують ці аспекти, але відмінно від пропонованих Базельським комітетом. Незважаючи на це, в Україні досі не впроваджено оцінку ризику дефолту контрагента в сучасних позабалансових операціях через відсутність відповідних положень у законодавстві [19].

Ще один документ, який має значний вплив на банківську систему, встановлюючи мінімальні вимоги до власного капіталу банків та їх резервів для

зменшення ризиків, називається «Базель II». В умовах глобальної інтеграції для України важливим є прийняття «Базель III», що вплине на прибутковість комерційних банків, оскільки Центральний банк контролюватиме їх фінансовий стан.

Особливістю «Базель II» є те, що він заклав в своїй основі такі три опори:

- опора I: вимоги щодо мінімального розміру власного капіталу подолання кредитних, операційних та ринкових ризиків;
- опора II: перевірка з боку органів банківського нагляду;
- опора III: прозорість та ринкова дисципліна [20].

Можна зробити висновок, що ці три складові включають в себе перевірку банківських установ органами нагляду, формування додаткових резервів для певних банків та розкриття фінансової звітності широкому колу зацікавлених осіб з метою сприяння процесу саморегулювання банків.

Україна, незважаючи на своє бажання інтегруватися в європейський економічний простір, спочатку планувала впровадження положень «Базель II» у порядку, зворотному до згаданого вище. Але наразі не було помітних результатів у цьому зусиллі.

Міжнародна директива «Базель-III» набула комплексного значення у період 2010-2011 років, її розроблення було зумовлене фінансовою кризою 2007-2009 років. Основною метою цієї угоди було підвищення якості управління ризиками банків для зміцнення фінансової системи в цілому. В Україні «Базель-III» призначений для впровадження системи оновлених стандартів, які охоплюють ліквідність, капітал та леверидж. Найбільша кількість вимог стосується саме капіталу банку, що передбачає підвищення його якості, структури та прозорості, покриття ризиків та формування резервів за рахунок цього капіталу [21].

Щодо методик визначення надійності та стійкості українських банків, найпоширенішими є: методика «CAMELSO», методика Кромонава, методика «EUROMONEY», методика зведених показників, методика Ширинської та методика, що використовується журналом «Експерт».

Національний банк України, як механізм поточного контролю, часто користується методикою «CAMELSO». Ця методика базується на оцінці ризиків за сімома ключовими критеріями: адекватність капіталу для забезпечення платоспроможності (Capital Adequacy – C), якість активів (Asset Quality – A), ефективність менеджменту і корпоративного управління (Management – M), прибутковість (Earnings – E), ліквідність (Liquidity – L), чутливість до ринкових ризиків (Sensitivity to Risk – S) та операційний ризик (Operational Risk – O). Система CAMELSO оцінюється за шкалою, що ґрунтується на кількісних та якісних показниках, даних фінансового обліку та експертних оцінках. Комплексний рейтинг для кожного банку формується на основі семи зазначених компонентів, що дозволяє оцінити всі аспекти – від якості управління до фінансової стійкості тощо [22].

Оцінка надійності банку за індексною методикою Кромонава акцентується переважно на його фінансовій стійкості у довгостроковій перспективі, а не на доходності та ліквідності в поточному періоді. Цей підхід базується на розрахунку інтегрального коефіцієнта надійності банку, який утворюється як сума шести показників з встановленими ваговими коефіцієнтами:

- k_1 (генеральний коефіцієнт надійності із вагою 45);
- k_2 (коефіцієнт миттєвої ліквідності із вагою 20);
- k_3 (крос-коефіцієнт із вагою 10);
- k_4 (генеральний коефіцієнт ліквідності із вагою 15);
- k_5 (коефіцієнт захищеності капіталу із вагою 5);
- k_6 (коефіцієнт фондової капіталізації прибутку із вагою 5) [23].

Коефіцієнт надійності за методикою Кромонава наведено у формулі (1.1):

$$K_{\text{над.}} = 45 * \left(\frac{k_1}{1}\right) + 20 * \left(\frac{k_2}{1}\right) + 10 * \left(\frac{k_3}{3}\right) + 15 * \left(\frac{k_4}{1}\right) + 5 * \left(\frac{k_5}{1}\right) + 5 * \left(\frac{k_6}{3}\right), \quad (1.1)$$

Таким чином, за допомогою методики Кромонава можна визначити наступні відношення: співвідношення капіталу банку до працюючих активів (k_1), ліквідних активів до зобов'язань «до запитання» (k_2), всіх зобов'язань до

працюючих активів (k_3), ліквідних активів та захищеного капіталу до загальних зобов'язань (k_4), захищеного капіталу до всього власного капіталу (k_5) та власних ресурсів банку до грошей, внесених засновниками (k_6) [23]. Узагальнений коефіцієнт підсумовує загальний рівень надійності банківської установи.

Однак, методика Кромонава не враховує структуру активів та пасивів банку, кредитний портфель та розподіл прибутку за структурою. Крім того, вона не враховує кваліфікацію акціонерів та працівників, що також має значний вплив на оцінку загальної надійності вітчизняних банків.

Іншою індексною методикою для оцінки надійності банку є методика Ширинської, яка розширює методику Кромонава, враховуючи рентабельність активів та капіталу, а також їх структуру. Її особливістю є можливість виділення ненадійних банків шляхом визначення частки прострочених кредитів у кредитному портфелі, що дозволяє оцінити прибутковість банку з цього портфелю. Також ця методика передбачає подвоєння коефіцієнтів та їх ранжування у відповідні групи. Вона також включає коригувальні ваги для кожного коефіцієнта та для кожної групи, що дає можливість врахувати ваговий внесок кожного коефіцієнта окремо та загальний внесок групи, що об'єднує ці коефіцієнти [24].

Методика «EUROMONEY» зосереджена на оцінці надійності банківської установи за допомогою показників прибутковості капіталу та активів, відношення доходів і витрат, чистого прибутку, а також достатності капіталу та інших факторів. Результати цієї методики залежать від рівня розвиненості банків, які піддаються ранжуванню. Визначення інтегрального показника за цією методикою виконується за допомогою формули (1.2):

$$N = 15 * ROE + 10 * ROA + 10 * CIN + 10 * MIN + 15 * NI + 15 * CA + 10 * ASSETS + 15 * CAPITAL, \quad (1.2)$$

де ROE – прибутковість капіталу;

ROA – прибутковість активів;

CIN – співвідношення доходів та витрат;

NIM – чиста процентна маржа;

NI – чистий прибуток;

CA – показник достатності капіталу;

ASSETS – активи банку (валюта активу балансу);

CAPITAL – балансовий капітал.

Чим вище значення кожного показника для конкретного банку, тим вище буде його позиція у загальному рейтингу. Тому важливо, щоб методики враховували в своїх розрахунках якнайбільше груп різноманітних параметрів для оцінки впливу більшої кількості внутрішніх і зовнішніх факторів.

Одна з менш розповсюджених методик оцінки надійності банків, яка базується на приватних дослідженнях, – це метод рейтингової оцінки банків, що використовується експертами журналу «Експерт». У цій методиці використовуються баланс банку за рахунками 2-го порядку та оборотні відомості для обчислення основних показників фінансової установи. Спочатку банки класифікуються за розміром та особливостями діяльності, а потім класифікація проводиться на основі узагальненого коефіцієнта фінансової стійкості. Основна увага у цьому методі приділяється величині власного капіталу банку, оскільки від нього залежить стійкість фінансової установи. Ця методика вважається достатньо детальною та не складною для застосування, проте в ній недостатньо уваги приділяється іншим аспектам діяльності банківської установи [24].

Щодо методики зведених показників, вона враховує лише певні параметри для визначення надійності банку: капітал, якість активів (резервний фонд та структура активів), рентабельність, доходність, ліквідність, а також ризик ліквідності та кредитний ризик. У порівнянні з іншими методиками, її використання не є частим серед вітчизняних науковців та аналітиків через обмежену кількість різноманітних параметрів. Це може утруднити об'єктивну оцінку надійності банків та порівняння їх між собою. Вибір методики має

вирішальне значення, оскільки від нього залежить адекватність та достовірність отриманих результатів.

1.3. Методика розрахунку показників ліквідності

В системі визначення надійності банківської установи найчастіше використовують такі показники:

- прибутковість (перевищення доходів над витратами з метою поповнення власного капіталу);
- ліквідність (спроможність банківської установи забезпечити своєчасне та повне виконання своїх зобов'язань);
- обсяг і якість активів (розмір, збільшення/зменшення обсягу активів, темпи їхнього зростання та абсолютна зміна);
- власний капітал (склад, структура, джерела формування та поповнення);
- збалансованість (рівність між активами та пасивами банку за терміном);
- кількість банкоматів (розгалужена мережа для забезпечення оперативного доступу до грошей);
- ефективність (відношення корисного результату до витрат на його одержання);
- ділова активність (спроможність ефективно залучати додаткові кошти та раціонально ними розпоряджатися).

Розглянемо більш детально показник ліквідності.

Ліквідність банку визначається його здатністю вчасно погашати грошові зобов'язання шляхом збалансованого розміщення активів за сумами та строками погашення [25]. Цей показник є важливим для оцінки того, наскільки ефективно банк управляє своїми активами та який ризик несе його діяльність. Оскільки банк має в управлінні кошти не лише власні, а й кошти вкладників, втрата ліквідності може спричинити «банківську паніку» і може призвести до втрати грошей вкладників.

Ліквідність банку тісно пов'язана з ліквідністю системи та балансу. Ліквідність системи відображає, наскільки банк може вчасно виконати всі свої зобов'язання перед різними стейкхолдерами, зокрема власниками, кредиторами та засновниками банку, а також його здатність залучати кошти від фізичних та юридичних осіб та надавати кредити для розвитку країни. Крім того, ліквідність банку визначається поняттям ліквідності балансу, що характеризується співвідношенням між активами та пасивами на певний момент часу [26].

При вивченні ліквідності фінансової установи важливо враховувати, що існують внутрішні та зовнішні методи оцінки ліквідності. До внутрішніх методів належать аналіз ліквідності балансу за допомогою коефіцієнтів та аналіз грошових потоків (у тому числі оцінка чистого вибуття зобов'язань банку). До зовнішніх методів відносяться оцінка зміни платоспроможності банку та аналіз чистого вибуття зобов'язань банку. Більш детальний огляд цих методів наведений у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Методи оцінки ліквідності банківської установи

Метод	Сутність методу	Застосування
Внутрішні методи		
1. Коефіцієнтний аналіз ліквідності банку.	Розрахунок співвідношення залишків ліквідних активів і зобов'язань банку, які відображаються в балансі.	При управлінні ліквідністю у великих банках і банках, де відсутня можливість проводити аналіз платіжних потоків
2. Аналіз грошових потоків.	Розрахунок на дату, яка аналізується, всіх вхідних і вихідних грошових потоків.	При управлінні ліквідністю більшістю банків, здатних організувати в себе моніторинг і оцінку грошових потоків, що проводяться банком
Зовнішні методи		
1. Оцінка величини чистого вибуття зобов'язань банку	Розраховується обсяг ліквідних коштів, які потрібні банку в разі максимального зменшення зобов'язань банку.	При управлінні ліквідністю середніми банками, які здійснюють велику кількість операцій, за неможливості методи аналізу платіжних потоків.
2. Оцінка зміни характеристики платоспроможності банку	Оцінюються сигнали з ринку, які свідчать про погіршення платоспроможності.	При управлінні ліквідністю як самостійний метод використовується дуже рідко, лише як додатковий індикатор.

Джерело: складено автором

Оцінка ліквідності банку на основі коефіцієнтів є найбільш доступним і широко використовуваним методом. Цей метод полягає у визначенні різних коефіцієнтів, які оцінюють ліквідність балансу, стабільність зобов'язань банку і його потребу в додатковій ліквідності.

Різноманітні коефіцієнти переважно обчислюються як співвідношення між обсягами активів і відповідних зобов'язань. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності у вигляді економічних нормативів є частиною обов'язкової фінансової звітності банків та використовується регуляторами для моніторингу рівня ліквідності банківських установ.

Найчастіше серед коефіцієнтів ліквідності можна зустріти такі [27]:

- коефіцієнт загальної ліквідності, який вказує на те, наскільки поточні зобов'язання покриваються поточними активами, тобто скільки грошових одиниць поточних активів відповідає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. Зменшення цього показника вказує на зростаючий ризик неплатоспроможності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності, за смисловим значенням, аналогічний коефіцієнту покриття, однак він обчислюється для менш широкого кола поточних активів, за виключенням найменш ліквідної їх частини;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності – характеризує негайну (термінову) здатність погасити свою заборгованість.

Зазвичай, визначається один або кілька основних коефіцієнтів для оцінки ліквідності. Інші виступають додатковими, що допомагають більш детально розглянути різні аспекти оцінки ліквідності (табл. 1.3).

Використання наведених та інших показників дозволяє провести всебічний аналіз потреб та стану ліквідності, а також більш точно оцінити ризик незбалансованої ліквідності банку. Розробка внутрішньобанківської системи деталізованих показників ліквідності дозволить керівництву контролювати оперативні дані та планувати діяльність з урахуванням особливостей операцій конкретного банку. Достовірне визначення потреби банку в ліквідних активах є важливим елементом управління банківською ліквідністю.

Таблиця 1.3 – Показники ліквідності балансу банку

Показник	Формула	Економічний зміст показника	Нормативне значення
Коефіцієнт миттєвої ліквідності.	$K_{мл} = \left(\frac{K_{кр} + K_a}{Д} \right) * 100\%$	Показує можливість банку погашати «живими» грошми з коррахунків ($K_{кр}$) і каси (K_a) зобов'язання за всіма депозитами ($Д$).	> 20%
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку.	$K_{заг} = \left(\frac{A_{заг}}{З_{заг}} \right) * 100\%$	Характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань ($З_{заг}$) всіма активами ($A_{заг}$).	> 100%
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів.	$K_{вр} = \left(\frac{A_{вл}}{A_p} \right) * 100\%$	Характеризує питому вагу високоліквідних активів ($A_{вл}$) у робочих активах (A_p).	> 20%
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань.	$K_{рл} = \left(\frac{A_d}{З_{заг}} \right) * 100\%$	Характеризує забезпечення дохідними активами банку (A_d) його загальних зобо-в'язань ($З_{заг}$) і сповіщає про часткове погашення зобо-в'язань банку поверненнями дохідних активів.	70-80%
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності).	$K_{скзд} = \left(\frac{КР}{Д} \right) * 100\%$	Розкриває, наскільки видані кредити ($КР$) забезпечені всіма залученими депозитами ($Д$) (чи є незбалансована ліквідність).	$\leq 100\%$
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань.	$K_{глз} = \left(\frac{A_{вл} + A_m}{З_{заг}} \right) * 100\%$	Розкриває здатність банку погашати зобов'язання ($З_{заг}$) високоліквідними активами ($A_{вл}$) та через продаж майна (A_m).	30-40%

Джерело: [28]

У 2019 році Національний банк України почав поетапно відмовлятися від використання традиційних показників ліквідності (Н4, Н5, Н6) на користь показників, зазначених у Базельській угоді. Першим з впроваджених показників став LCR (liquidity coverage ratio) – коефіцієнт покриття ліквідністю. Він поділений на два підпоказники: LCR_{вв} – норматив коефіцієнта покриття

ліквідністю за всіма валютами, та LCRiv – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті. Цей показник вже використовується у понад 45 країнах світу і був розроблений Базельським комітетом після кризи 2008 року. Він визначає мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття очікуваного витоку коштів з банку протягом 30 днів за умови стрес-тесту. Норматив для українських банків зазнав змін з моменту введення цього показника. У банках Європи значення цього показника зростало щорічно з 60% у 2015 році до 100% у 2018 році [29]. Подібно до європейських банків, в Україні значення цього показника також поступово підвищувалося до рівня 100% у наступних періодах [30]:

- 01.02.2019 мінімальне значення LCR_{вв} складало 80%, LCR_{iv} – 50%;
- 01.07.2019 мінімальне значення складало 90% для обох показників;
- 01.12.2019 мінімальне значення досягло 100%.

Треба також відзначити, що одночасно з поетапним впровадженням показників LCR відбувалася зміна підходу до використання старих показників Н4, Н5 (останні дані про них були опубліковані у вересні 2019 року), а також Н6, який застосовувався до лютого 2022 року.

Завдяки поетапній відмові від старих показників, таких як Н4, Н5, і одночасній публікації показників LCR, можна помітити цікаву тенденцію: за старими показниками банк перевищував норми ліквідності, тоді як за новими він навіть не досягав мінімальних норм.

Також, починаючи з 1-го квітня 2021 року, Нацбанк впровадив новий показник NSFR (Net Stable Funding Ratio) – коефіцієнт чистого стабільного фінансування. Цей норматив ґрунтується на європейському законодавстві та рекомендаціях Базельського комітету і визначає мінімальний рівень ліквідності банку на період одного року [31]. Подібно до показника LCR, нормативне значення NSFR повинно становити 100%, і його досягнення відбувається поступово: 80% з 1 жовтня 2020 року, 90% з 1 жовтня 2021 року і 100% з 1 жовтня 2022 року [32].

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування визначається як співвідношення між наявним стабільним фондуванням (обчислено на основі структури ресурсної бази банку, враховуючи її вид і терміни, застосовуючи відповідні коефіцієнти) та потрібним стабільним фондуванням (визначено згідно зі структурою активів та позабалансових зобов'язань, застосовуючи відповідні коефіцієнти). Цікаво, що різним категоріям активів надається різна вага залежно від їх виду та строку. Наприклад, довгострокові кредити мають високий коефіцієнт, тоді як для готівки та державних облігацій використовується коефіцієнт 5%. Максимальний коефіцієнт застосовується до іпотечних кредитів (65%), необоротних цінних паперів (85%) та інших активів (100%). Щодо пасивів, їм також призначаються коефіцієнти в залежності від строку та виду. Норматив NSFR орієнтований на один рік. Дотримання цього нормативу стимулює банки до збільшення строкості пасивів, підвищення стабільності фондування та зменшення короткострокового фондування, тобто забезпечення того, щоб довгострокові кредити не фінансувалися короткостроковими депозитами [29].

У банку всі зобов'язання мають бути покриті активами, що означає, що коефіцієнт загальної ліквідності повинен бути щонайменше одиницею.

Характеристика та розрахунок LCR та NSFR нормативів наведені у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Характеристика та розрахунок LCR та NSFR нормативів

Назва	Характеристика	Розрахунок
Норматив LCR (коефіцієнт покриття ліквідності).	Визначає мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття очікуваного відтоку коштів з банку протягом 30 днів з урахуванням стрес-сценарію.	$LCR = \frac{ВЛА}{ЧВ} \geq 100\%$ Де ВЛА – високоліквідні активи; ЧВ – чистий відтік грошових коштів протягом 30 днів.
Норматив NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування)	Відображає довгострокову ліквідність у банку.	$NSFR = \frac{\text{наявне стабільше фонд.}}{\text{необхідне стабільне фонд.}} \geq 100\%$

Джерело: розроблено автором за даними [29]

Варто відмітити, що нормативи Національного банку України мають свої недоліки, одним з яких є розподіл ліквідності активів за певними категоріями, хоча у реальному житті термін ліквідації активів навіть в одній категорії може відрізнятись. При аналізі нормативів, слід звертати увагу не лише на те, чи відповідає банк мінімальним значенням активів, а й на те, чи не перевищує їх, оскільки це може свідчити про неефективне управління активами банку. Наприклад, під час воєнного стану банківська система України практично в усіх випадках перевищує мінімальні нормативи ліквідності НБУ у кілька разів, що пояснюється низьким рівнем довгострокових інвестицій банків. На сьогодні банки віддають перевагу короткостроковим інвестиціям в ОВДП або овернайт депозитам НБУ замість споживчих кредитів у своїх активах, що призводить до високого рівня ліквідних активів. Ця ситуація виникає через значну різницю між ставками повернення коштів населення і ставками за вищезазначеними інструментами. Висока маржинальність таких інвестицій, поєднана з небажанням банків надавати довгострокові кредити через складність оцінки ризиків, призводить до великої кількості ліквідних та високоліквідних активів на балансах банків.

Висновки до розділу 1

Надійність банківської установи є комплексним показником, який визначає здатність банку стабільно і ефективно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами. Вона характеризується фінансовою стабільністю, що включає здатність банку підтримувати достатній рівень капіталу та резервів для покриття можливих збитків. Дотримання нормативних вимог є ще одним важливим аспектом, оскільки банк повинен відповідати вимогам центрального банку та інших регуляторних органів.

Оцінка надійності банківської установи є важливою з кількох причин. По-перше, це дозволяє захистити клієнтів, гарантуючи їм безпеку їхніх вкладів та

своєчасне виконання фінансових зобов'язань, що сприяє збереженню довіри до банківської системи. По-друге, надійні банки є основою стабільної фінансової системи, знижуючи ризик системних криз, які можуть мати серйозні економічні наслідки. По-третє, інвестори охочіше вкладають кошти у надійні банки, що сприяє збільшенню капіталу банків і розширенню їхніх можливостей для кредитування та інвестування. Оцінка надійності є також важливим інструментом для центральних банків та інших регуляторних органів, що дозволяє їм контролювати банківський сектор і вчасно вживати заходів для запобігання кризам. Для самих банків оцінка надійності допомагає виявляти слабкі місця в їх діяльності та розробляти стратегії для підвищення стійкості. Надійні банки мають перевагу на ринку, оскільки вони приваблюють більше клієнтів і партнерів, що сприяє їх росту і розвитку.

Ліквідність банківської установи визначає її здатність своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, тобто сплачувати борги, видавати депозити клієнтам та здійснювати інші платежі. Ліквідність відображає збалансованість між активами банку, які можна швидко перетворити на грошові кошти, і зобов'язаннями, що потребують негайної виплати.

Оцінка ліквідності банківської установи є важливою, так як вона забезпечує фінансову стабільність банку, дозволяючи йому виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та партнерами. Це запобігає ситуаціям, коли банк не може своєчасно здійснити необхідні виплати, що може призвести до фінансових труднощів або банкрутства. Також, високий рівень ліквідності підвищує довіру до банку з боку вкладників та інвесторів, що сприяє залученню додаткових коштів і збереженню клієнтської бази. Крім того, адекватна ліквідність допомагає знизити ризики, пов'язані з непередбачуваними подіями, такими як масове вилучення депозитів, економічні кризи або інші стресові ситуації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ НАДІЙНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ

АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна характеристика діяльності АТ КБ «Приватбанк»

Акціонерне товариство Комерційний банк «ПриватБанк» (АТ КБ «ПриватБанк») було засноване у 1992 році [33]. Сьогодні АТ КБ «ПриватБанк» є найбільшим банком України за розміром активів та лідером на банківському ринку країни. Єдиним акціонером ПриватБанку, що володіє 100% акцій, є держава, представлена Кабінетом Міністрів України.

Акціонерне товариство Комерційний банк ПриватБанк спочатку був зареєстрований як комерційний банк у формі товариства з обмеженою відповідальністю, а у 2000 році його перетворили на закрите акціонерне товариство. У 2009 році банк змінив свою юридичну форму на публічне акціонерне товариство, де відповідальність акціонерів обмежується кількістю акцій, що вони мають, відповідно до законодавства України.

З 2017 року Уряд України є головним органом, що контролює банк. Після націоналізації у грудні 2016 року Міністерство фінансів України стало єдиним акціонером банку. 18 грудня 2016 року Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) призначив тимчасового керівника для управління АТ КБ «ПриватБанк» на підставі рішення Національного банку про визнання банку неплатоспроможним. Того ж дня український уряд вирішив стати єдиним акціонером банку через Міністерство фінансів. З 19 по 21 грудня 2016 року ФГВФО звільнив правління та наглядову раду банку, взявши на себе повну відповідальність за управління операціями банку. ФГВФО визнав знецінення позик та авансів клієнтам на суму 155 764 млн грн та конвертував 10 934 млн грн коштів клієнтів, 10 721 млн грн випущених єврооблігацій та 7 783 млн грн субординованого боргу у капітал банку. 21 грудня 2016 року акції банку були продані Міністерству фінансів України за 1 грн. У грудні 2016 року Міністерство

фінансів вирішило збільшити статутний капітал банку на 116 800 млн грн, а в червні 2017 року – ще на 38,565 млн грн.

На сьогодні банк обслуговує 500 тисяч корпоративних клієнтів, 450 тисяч приватних підприємців і понад 9 мільйонів рахунків фізичних осіб. Щодня послугами ПриватБанку користуються понад 2 мільйони людей.

За даними дослідження CBR Ukraine у другому кварталі 2020 року, 64,7% українців віком старше 16 років співпрацюють з ПриватБанком. При цьому 52,3% користувачів банківських послуг вважають ПриватБанк своїм основним банком. Серед корпоративних клієнтів у 2020 році: 65,7% юридичних осіб співпрацюють з ПриватБанком, а 45% вважають його своїм основним банком; серед фізичних осіб – підприємців (СПД ФО) 75,4% співпрацюють з банком, і 69,8% вважають його основним банком [34].

«ПриватБанк» має другу за чисельністю мережу відділень та найбільшу мережу банкоматів і терміналів серед банків України. Станом на липень 2022 року мережа включає понад 7 тисяч банкоматів, 11 тисяч платіжних терміналів та понад 250 тисяч торговельних POS-терміналів. Національна мережа обслуговування «ПриватБанку» складається з понад 1 200 відділень. ПриватБанк є найбільшим емітентом та еквайром електронних платіжних засобів в Україні. Банк володіє системою грошових переказів PrivatMoney та найбільш популярними в Україні платіжними сервісами Приват24 і LiqPay.

Інноваційна політика ПриватБанку спрямована на впровадження на українському ринку нових, передових банківських послуг, що надають клієнтам нові можливості управління своїми фінансами. АТ КБ «ПриватБанк» першим в Україні запропонував послуги інтернет-банкінгу «Приват24» і GSM-банкінгу, а також продаж електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв'язку та IP-телефонії через мережу своїх банкоматів і POS-терміналів.

АТ КБ «ПриватБанк» надає повний спектр банківських послуг, але розрахунково-касове обслуговування є однією з найпоширеніших послуг, якою користуються всі групи клієнтів, незалежно від їхнього юридичного статусу та

розміру капіталу. Усі основні види послуг, які надає АТ КБ «ПриватБанк», представлені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні види послуг, які надає АТ КБ «Приват Банк»

Тип клієнта	Послуги
Корпоративні клієнти	розрахунково-касове обслуговування; кредитування і банківські гарантії; депозити; валютно-обмінні операції; вексельні операції; акредитивне обслуговування в національній валюті.
Фізичні особи	розрахункові операції; вкладні операції; кредитування; пластикові карти; банківські метали.
Інвестиційний бізнес	ресстраторська діяльність; торгові операції з цінними паперами; інвестиційна діяльність.

Джерело: складено автором на основі [35]

Стратегія банку спрямована на перехід від обслуговування у відділеннях до навчання клієнтів користуванню дистанційними інструментами банківського обслуговування. ПриватБанк прагне стати лідером в Україні у наданні платіжних та інших банківських послуг населенню та юридичним особам усіх форм власності. Завдяки Приват24 клієнти можуть вирішити практично будь-які питання, для яких раніше потрібно було звертатися до відділення банку.

За допомогою послуг дистанційного банкінгу клієнти ПриватБанку можуть керувати своїми рахунками, не відвідуючи відділення банку. Банк пропонує різноманітні додатки для смартфонів на базі Android та iOS, які дозволяють клієнтам здійснювати широкий спектр операцій – від сплати комунальних послуг до міжнародних переказів, що дозволяє економити час і кошти, бути мобільними і відповідати світовим банківським тенденціям.

Місія АТ КБ «ПриватБанк» – «Ми допомагаємо економіці розвиватися, бізнесу – зростати, а приватним клієнтам – здійснювати мрії, надаючи фінансові послуги найвищої якості». Слоган – «Беремо і робимо!».

2.2. Аналіз основних показників діяльності банку

Аналіз основних показників роботи банку необхідно відокремлювати від оцінки його активів і зобов'язань. Дослідження активів банку проводиться за допомогою аналітичних методів, спрямованих на визначення загального обсягу діяльності. Ці методи перевіряють розподіл, структуру та динаміку банківських активів протягом аналітичного періоду [36-37].

Динаміку активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. наведена у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз вартості активів АТ КБ «ПриватБанку» у 2021-2023 рр, млн. грн.

Найменування статті	2021 рік	2022 рік	Відхилення		2023 рік	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	52 835	94 191	41 356	78,3	152 282	58 091	61,7
Кредити та аванси банкам	26 243	103 837	77 594	295,7	134 237	30 400	29,3
Кредити та аванси клієнтам	68 218	68 084	-134	-0,2	92 019	23 935	35,2
Інвестиційні цінні папери	222 277	239 752	17 475	7,9	271 847	32 095	13,4
Інші активи	31 812	34 794	2 982	9,4	29 683	-5 111	-14,7
Усього активів	401 385	540 658	139 273	34,7	680 068	139 410	25,8

Джерело: розроблено автором на основі [36-37]

Графічне зображення структури активів АТ КБ «ПриватБанк» наведено на рис. 2.1.

Аналізуючи отримані дані, бачимо, що:

- Грошові кошти та їх еквіваленти, а також обов'язкові резерви зросли з 52 835 млн грн у 2021 році до 152 282 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 99 447 млн грн або 188,2%;

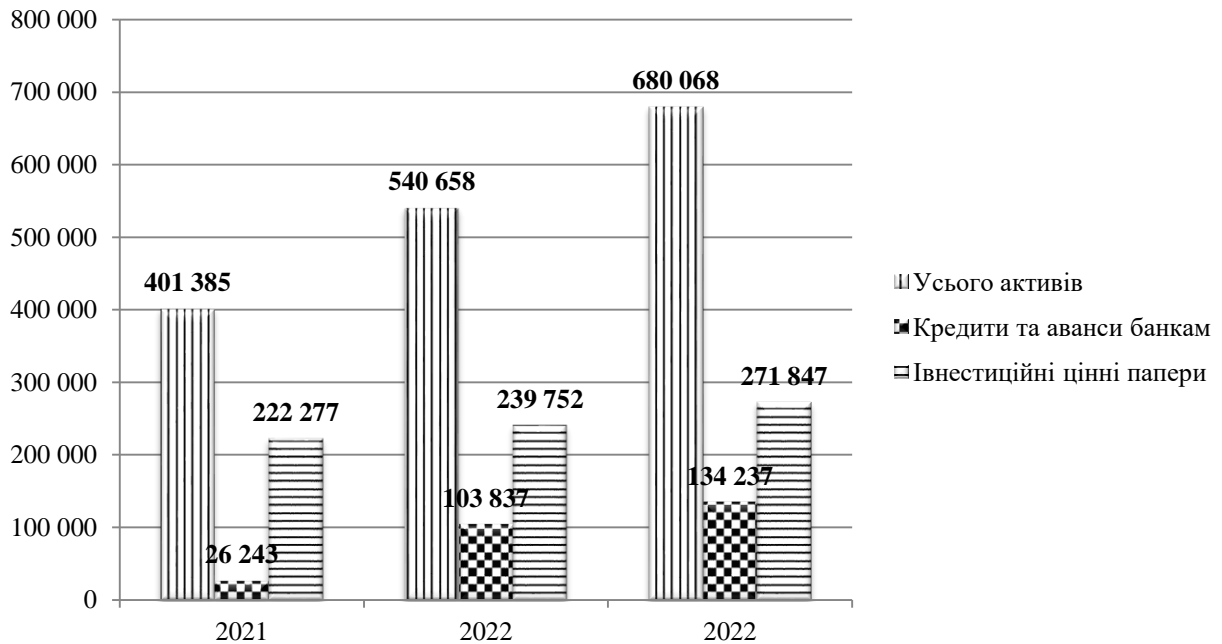

Рис. 2.1 – Структура активів АТ КБ «ПриватБанк»

- Кредити та аванси банкам збільшилися з 26 243 млн грн у 2021 році до 134 237 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 107 994 млн грн або 411,5%;
- Кредити та аванси клієнтам зросли з 68 218 млн грн у 2021 році до 92 019 млн грн у 2023 році, що на 23 801 млн грн більше, або на 34,9%;
- Інвестиційні цінні папери збільшилися з 222 277 млн грн у 2021 році до 271 847 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 49 570 млн грн або 22,3%;
- Інші активи зменшилися з 31 812 млн грн у 2021 році до 29 683 млн грн у 2023 році, що становить зменшення на 2 129 млн грн або 6,7%.

Загалом, загальна вартість активів банку зросла з 401 385 млн грн у 2021 році до 680 068 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 278 683 млн грн або 69,4%. Здебільшого підвищенню вартості активу посприяв кредитний портфель, а саме – кредити та аванси банкам. Також значну частку активів займають інвестиційні цінні папери, але впродовж аналізованого періоду їх вартість зростала незначно.

Також, зроблено аналіз динаміки пасивів в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз динаміки пасивів АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Найменування статті	2021 рік	2022 рік	Відхилення		2023 рік	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ							
Кошти банків	3	-	-	-	-	-	-
Кошти клієнтів	325 019	471 863	146 844	45,2	555 371	83 508	17,7
Інші залучені кошти	-	128	128	100	2 630	2 502	1 954,7
Поточні податкові зобов'язання	12	3	-9	-75	25 791	25 788	859 600
Відстрочені податкові зобов'язання	158	-	-	-	-	-	-
Інші фінансові зобов'язання	3 824	2 647	-1 177	-30,8	3 056	409	15,5
Забезпечення	3 651	5 804	2 153	58,9	5 438	-366	-6,3
Інші нефінансові зобов'язання	1 803	2 274	471	26,1	2 750	476	20,9
Загальна сума зобов'язань	334 470	482 719	148 249	44,3	595 036	112 317	23,3
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ							
Статутний капітал	206 060	206 060	0	0	206 060	0	0
Емісійний дохід	23	23	0	0	23	0	0
Результат від операцій з акціонером	12 174	12 174	0	0	12 174	0	0
Інші резерви	-4 064	-15 141	-11 077	272,6	-1 714	13 427	-88,7
Резервні та інші фонди банку	9 696	11 449	1 753	18,1	12 959	1 510	13,2
Накопичений дефіцит	-156 976	-156 628	348	-0,2	-144 472	12 156	-7,8
Частки участі, що не забезпечують контролю	2	2	0	0	2	0	0
Загальна сума власного капіталу	66 915	57 939	-8 976	-13,4	85 032	27 093	46,8
Усього пасивів	401 385	540 658	139 273	34,7	680 068	139 410	25,8

Джерело: розроблено автором на основі [36-37]

Графічне зображення структури пасивів банку наведено на рис. 2.2.

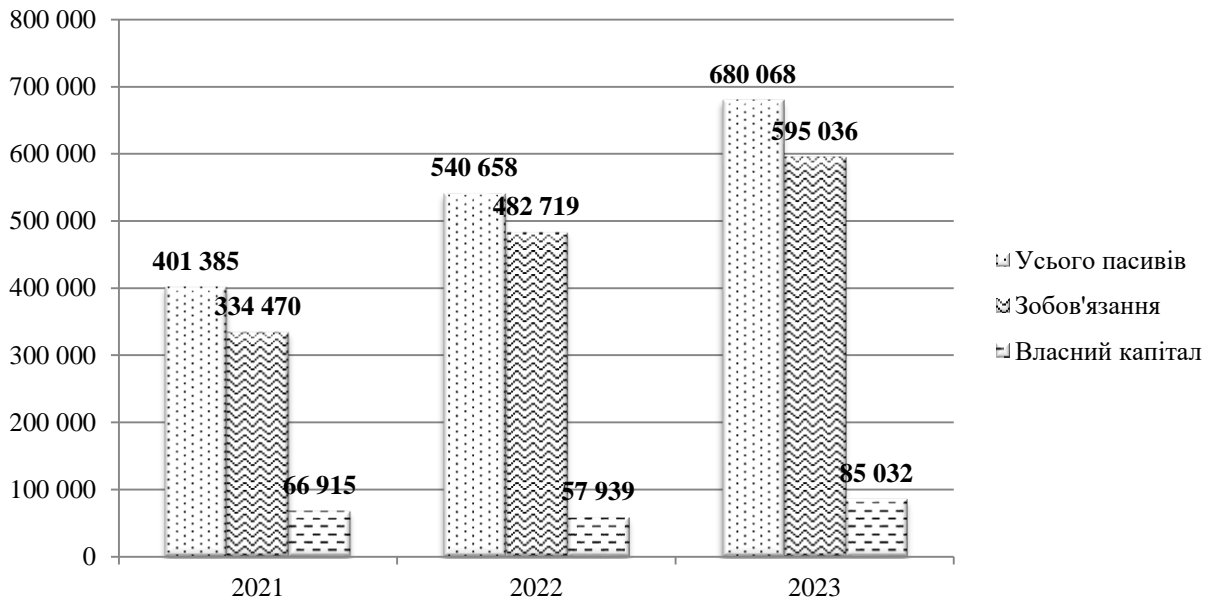

Рис. 2.2 – Структура пасивів АТ КБ «ПриватБанк»

Судячи з аналізу динаміки пасивів банку за 2021-2023 роки, можна зробити висновки, що найбільша питома вага в пасивах у 2023 році займали зобов'язання – 87,5%. Найбільшу питому вагу в зобов'язаннях у 2023 році мали кошти клієнтів – 93,3%, найменшу питому вагу займали інші залучені кошти – лише 0,4%, їхня величина збільшилась порівняно з 2022 роком на 2 502 млн грн або ж на 1 954,7%.

Найбільшу питому вагу в капіталі у 2023 році мав статутний капітал – 206 060 млн грн, також найменшу вагу займали емісійний дохід та частки участі, що не забезпечують контролю, в розмірі 23 та 2 млн грн відповідно.

Також проведемо аналіз доходів, витрат та чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2021 по 2023 роки (табл. 2.4).

Судячи з аналізу динаміки доходів, витрат та чистого прибутку банківської установи за 2021-2023 роки, можна зробити висновки, що підприємство показало значне зростання у кількох ключових фінансових показниках. Процентні доходи зросли на 84,7%, досягнувши 66 237 млн грн у 2023 році, що суттєво вплинуло на збільшення чистого процентного доходу на 103,3%. Комісійні доходи також зросли на 18,6%, до 41 589 млн грн у 2023 році, незважаючи на збільшення комісійних витрат на 44,8%.

Таблиця 2.4 – Доходи, витрати та чистий прибуток АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Найменування статей	Роки			Відхилення, 2023-2021 рр.	
	2021	2022	2023	Абсол.	%
Процентні доходи	35 857	43 687	66 237	30 380	84,7
Процентні витрати	-6 533	-3 767	-6 617	-84	1,3
Чистий процентний дохід	29 324	39 920	59 620	30 296	103,3
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	-856	-15 396	-4 588	-3 732	435,9
Комісійні доходи	35 057	32 945	41 589	6 532	18,6
Комісійні витрати	-11 840	-12 505	-17 150	-5 310	44,8
Чистий комісійний дохід	23 217	20 440	24 439	1 222	5,3
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою	3 226	14 655	10 174	6 948	215,4
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти	1 017	-7 760	-1 076	-2 093	-205,8
Витрати на виплати працівникам	-8 931	-10 129	-10 585	-1 654	18,5
Амортизаційні витрати	-2 187	-1 975	-2 181	6	-0,3
Інші доходи/прибутки	1 721	5 954	8 470	6 749	392,2
Загальні витрати/збитки	-11 231	-10 969	-11 396	-165	1,5
Прибуток до оподаткування	35 300	34 740	72 877	37 577	106,5
Витрати на сплату податку	-58	-4 486	-35 020	-34 962	60 279,3
Чистий прибуток/збиток	35 242	30 254	37 857	2 615	7,4

Джерело: розроблено автором на основі [36-37]

Позитивна динаміка спостерігалась у чистому прибутку від операцій з іноземною валютою, який зріс на 215,4%, до 10 174 млн грн. Інші доходи також значно збільшились на 392,2%, досягнувши 8 470 млн грн. Прибуток до оподаткування збільшився більш ніж удвічі (на 106,5%), досягнувши 72 877 млн грн у 2023 році.

Однак, банк також зіткнувся з певними викликами, такими як збільшення витрат на виплати працівникам на 18,5% та значне зростання витрат на сплату податку на 34 962 млн грн, що вплинуло на кінцевий чистий прибуток. Загалом, чистий прибуток зріс на 7,4%, досягнувши 37 857 млн грн у 2023 році, що свідчить про стійке фінансове становище та ефективність діяльності підприємства.

2.3. Аналіз стану надійності АТ КБ «Приватбанк»

Як було визначено раніше, станом на 31 грудня 2023 року розмір чистих активів АТ КБ «ПриватБанк», складає 680 068 млн. грн. Статутний капітал банку складає 206 060 млн. грн., власний капітал – 85 032 млн. грн. Кредитний портфель банку складає 226 256 млрд. грн., в тому числі кредити та аванси клієнтам – 92 019 млрд. грн. Чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк», за підсумками роботи 2023 року складає 37 857 млн. грн.

АТ КБ «ПриватБанк» має генеральну ліцензію Національного банку України на проведення банківських операцій та надає повний спектр банківських послуг, доступних на вітчизняному ринку, обслуговуючи корпоративних і приватних клієнтів відповідно до міжнародних стандартів. Довгострокові інтереси клієнтів є головним пріоритетом банку. Висококваліфікована команда спеціалістів та персональні менеджери забезпечують якісне обслуговування і оперативно задовольняють потреби клієнтів.

Впроваджуючи нові види банківських послуг та постійно вдосконалюючи комплекс обслуговування, на сьогодні банк обслуговує більше 13 млн осіб у своєму мобільному додатку «Приват24», а також понад 19 мільйонів активних клієнтів – фізичних і юридичних осіб у своїх фізичних відділеннях.

Рейтинг стійкості (надійності) банків від порталу «Мінфін» наведений у табл. 2.5. Рейтинг стійкості банків від порталу «Мінфін» – це щоквартальна оцінка діяльності банків на підставі інформації з офіційних і відкритих джерел. До рейтингу увійшли банки з портфелями роздрібних депозитів від 1 млрд гривень [38].

Фінустанови отримують бал від 1 до 5 залежно від показників, що характеризують їх стійкість до стресів і лояльність вкладників: враховується якість активів, ліквідність, можливість зовнішньої підтримки, приріст вкладів, платіжна репутація і т. д. У рейтингу використовувалися дані офіційної звітності банків за станом на 1 квітня 2024.

При розрахунку рейтингу використовуються такі чинники, що визначають рівень якості депозитів банку:

1. Стресостійкість банку – здатність банку протистояти внутрішнім і зовнішнім ризикам, на яку впливають показники: залежність від вкладів фізосіб; якість фондування; прибутковість; ліквідність; достатність капіталу; масштаб діяльності.

2. Лояльність вкладників – прихильність клієнтів банку до його депозитних продуктів і успішність діяльності банку на роздрібному сегменті депозитного ринку, яку визначають:

- частка банку на ринку роздрібних депозитів;
- абсолютне зростання роздрібною портфелю вкладів за квартал;
- відносне зростання роздрібною портфелю вкладів за квартал;
- досвід роботи на ринку;
- платіжна репутація банку.

3. Оцінка аналітиків – середня оцінка надійності банку з точки зору пулу експертів.

Таблиця 2.5 – Рейтинг стійкості (надійності) банків за підсумками 1 кварталу 2024

№	Банк	Загальний рейтинг	Стресостійкість	Лояльність вкладників	Оцінка аналітиків	Місце в ренкінгу по депозитах фізосіб
1	Креді Агріколь Банк	4,39	4,47	4,2	4,56	11
2	Райффайзен Банк	4,09	4,15	4,1	3,96	4
3	Укрсиббанк	4,09	4,14	3,8	4,48	7
4	ОТП Банк	3,95	4,29	3,5	3,96	10
5	Кредобанк	3,94	3,95	3,9	3,96	12
6	Укрексімбанк	3,76	3,47	3,9	4,19	8
7	Прокредит Банк	3,75	3,7	3,7	3,96	15
8	ПриватБанк	3,69	3,5	3,4	4,63	1
9	Універсал Банк	3,65	2,91	4,5	3,81	3
10	ПУМБ	3,63	3,38	3,9	3,74	5

Згідно з табл. 2.5, ПриватБанк посідає 8 місце із загальним рейтингом 3,69. Його показник стресостійкості складає 3,5, що є середнім значенням серед інших банків у списку. Лояльність вкладників оцінена на рівні 3,4, що є навіть нижче середнього. Проте, ПриватБанк отримав високу оцінку від аналітиків – 4,63, що є найвищим показником серед усіх банків наведених у табл. 2.5 і що свідчить про те, що експерти вважають, що банк є достатньо надійним та займає важливу роль у фінансовому секторі країни. Також ПриватБанк займає перше місце в рейтингу за обсягом депозитів фізичних осіб, що свідчить про довіру клієнтів до банківської установи, незважаючи на відносно середні показники стресостійкості та лояльності вкладників.

Також, при аналізі фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» використаємо методика CAMELSO, сутність її полягає в урахуванні при визначенні рейтингу показників: адекватність капіталу для забезпечення платоспроможності або ж достатність капіталу (Capital Adequacy – C), якість активів (Asset Quality – A), ефективність менеджменту і корпоративного управління (Management – M), прибутковість (Earnings – E), ліквідність (Liquidity – L), чутливість до ринкових ризиків (Sensitivity to Risk – S) та операційний ризик (Operational Risk – O) (табл. 2.6).

Методика CAMELSO має ієрархічну структуру, що припускає розділення загальної надійності банку на 7 основних компонентів.

Кожен компонент оцінюється по п'ятибальній системі (1 – здоровий, 2 – задовільний, 3 – посередній, 4 – критичний і 5 – незадовільний), і на основі їх значень обчислюється підсумковий показник.

Таблиця 2.6 – Визначення рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» за методикою CAMELSO за 2023 рік

Показники	Алгоритм розрахунку	Значення величини	Рейтинг згідно шкали
1	2	3	4
Достатність капіталу			

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4
Коефіцієнт достатності основного капіталу	Основний капітал / Активи з урахуванням ризику	4,05	3
Коефіцієнт достатності сукупного капіталу	Сукупний капітал / Активи з урахуванням ризику	8,15	3
Якість активів			
Загальний показник якості активів	(Нестандартні активи * 0,2 + Сумнівні активи * 0,5 + Збиткові активи * 1,0) / Капітал банку	4,73	1
Ефективність менеджменту і корпоративного управління			
Кваліфікація, лідерські здібності та адміністративні навички менеджменту банку	-	Керівництво демонструє високий рівень компетентності, володіє сильними лідерськими якостями та ефективно здійснює адміністративні функції, що сприяє стабільному управлінню банком навіть у складних ситуаціях	1
Відповідність нормам банківської діяльності, своєчасне реагування на рекомендації аудиторів і регуляторів, готовність виконувати поставлені цілі банківського співтовариства	-	Управління банком демонструє високий рівень відповідності нормам банківської діяльності, своєчасно реагує на рекомендації аудиторів і регуляторів. Керівництво банку показало готовність та здатність виконувати поставлені цілі банківського співтовариства, ефективно контролюючи та мінімізуючи значні ризики	1
Прибутковість			
Коефіцієнт прибутковості	Чистий прибуток / Середній розмір активів	0,87	2
Ліквідність			
Здатність активів швидко обмінюватися на готівку	Ліквідні активи / Загальна сума активів * 100%	42,3	2
Доступність грошових ринків	Кредити від інших банків / Загальна сума залучених коштів * 100%	66,9	2

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4
Ефективність стратегії по управлінню активами	Загальна сума активів / Загальна сума зобов'язань * 100%	1,05	2
Чутливість до ринкових ризиків			
Відповідність внутрішньої політики банку рівню контролю за ризиками. Здатність до стратегічного планування та управління ризиками, а також відповідальність за їхні наслідки	-	Банк має ефективну внутрішню політику, яка забезпечує належний контроль за ризиками. Управління демонструє здатність до стратегічного планування, приймаючи обґрунтовані рішення для мінімізації потенційних ризиків. Керівництво відповідально підходить до управління ризиками, вживаючи необхідних заходів для їхньої мінімізації та контролю, що підвищує стабільність і надійність банку в умовах змінного ринкового середовища	1
Операційний ризик			
Наявність і ефективність внутрішніх систем і процесів для запобігання, виявлення і реагування на помилки або збої в операційній діяльності	-	Банк має добре розроблені внутрішні системи та процеси для запобігання, виявлення і реагування на операційні ризики. Це включає регулярні перевірки, автоматизовані системи моніторингу та чіткі процедури для швидкого вирішення будь-яких проблем. Висока ефективність цих заходів мінімізує можливість виникнення операційних збоїв та підвищує загальну стабільність банку	1
Загальна рейтингова оцінка			19/11= 1,73

Загальний висновок з табл. 2.6 свідчить, що ПриватБанк демонструє стабільні показники у багатьох аспектах його діяльності. Він має достатні капітальні ресурси та ефективно управляє активами, а також забезпечує високу

якість своїх активів. Управління банком виявляє високий рівень компетентності та ефективно реагує на внутрішні та зовнішні виклики. Його здатність до стратегічного планування та управління ризиками підтверджується ефективною внутрішньою політикою та системами контролю. З урахуванням всіх цих факторів, загальна рейтингова оцінка ПриватБанку складає 1,73, що підтверджує його стабільність та надійність на фінансовому ринку.

Також проаналізуємо надійність банку за допомогою індексної методики Кромонава. Ця методика зосереджена переважно на оцінці фінансової стійкості банку у довгостроковій перспективі, а не на оцінці його доходності та ліквідності в поточному періоді. Вона включає такі показники:

1. Загальний коефіцієнт надійності (k_1) – співвідношення між капіталом та операційними активами банку. Цей показник особливо цікавий для кредиторів і вкладників, оскільки демонструє здатність банку забезпечувати свої зобов'язання власними коштами.

2. Норматив миттєвої ліквідності (k_2) – відношення ліквідних активів банку до його зобов'язань за платежами на вимогу, що показує, чи є банк ліквідним. Цей показник найбільше цікавить клієнтів, що користуються послугами банку для розрахунково-касового обслуговування.

3. Крос-коефіцієнт (k_3) – відношення сукупних зобов'язань банку до його робочих активів, що вказує на покриття зобов'язань банку. Він показує, що зобов'язання банку забезпечені наявними операційними активами.

4. Норматив загальної ліквідності (k_4) – відношення ліквідних активів та захищеного капіталу банку до його загальних зобов'язань. Цей коефіцієнт відображає здатність банку швидко задовольнити вимоги своїх кредиторів.

5. Коефіцієнт захищеності капіталу (k_5) – це відношення захищеного капіталу до власного капіталу і показує, якою мірою банк володіє власним капіталом. Цей коефіцієнт відображає, наскільки банк враховує інфляцію і яка частина його активів вкладена в майно, цінності та обладнання.

6. Коефіцієнт адекватності капіталу (k_6) – співвідношення між власним капіталом банку та коштами, внесеними засновником.

Щоб зробити всі коефіцієнти порівнянними, коефіцієнти k3 та k6 були поділені на 3, а інші – на 1. Після цього обчислюється частка кожного коефіцієнта, яка вже знаходиться на прийнятному рівні. Найбільший інтерес у вкладників викликає коефіцієнт k1, на який припадає 45. За ним слідує наступний за важливістю коефіцієнт з меншою часткою.

Загальна формула надійності враховує специфіку структури пасивів та активів комерційних банків. Результати аналізу надійності комерційних банків є основою для оптимізації цієї структури. Високі показники надійності вказують на оптимальну структуру пасивів та активів, тоді як низькі показники свідчать про необхідність оптимізації.

Шкала оцінки підсумкового рейтингу надійності виглядає наступним чином:

- 90-100 – Рейтинг 1 – сильна;
- 70-89 – Рейтинг 2 – задовільний;
- 50-69 – Рейтинг 3 – посередній;
- 30-49 – Рейтинг 4 – маргінальна;
- менше 30 – Рейтинг 5 – незадовільний.

Для оцінки надійності АТ КБ «ПриватБанк» було зібрано показники його діяльності за 2021-2023 роки (табл. 2.7). Основними абсолютними показниками, що використовуються в аналізі, є: активи, статутний капітал, зобов'язання, ліквідні кошти, власний капітал, захищений капітал, зобов'язання до запитань.

Таблиця 2.7 – Динаміка абсолютних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» для рейтингового оцінювання за методикою В. Кромонава, за 2021- 2023 рр.

Рік	Активи	Статутний капітал	Зобов'язання	Ліквідні кошти	Власний капітал	Захищений капітал	Зобов'язання до запитань
2021	401 385	206 060	334 470	28 118	66 915	8 857	25 059
2022	540 658	206 060	482 719	40 567	57 939	7 413	103 837
2023	680 068	206 060	595 036	79 648	85 032	7 325	64 276

Джерело: розроблено автором на основі [36, 37, 39]

Для розрахунку комплексного рейтингу надійності здійснено визначення коефіцієнтів та інтегрального індексу надійності за формулою 1 (див. підрозділ 1.2). Отримані дані для АТ КБ «Приватбанк» систематизовано в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Розрахунок параметричних індексів та інтегрального індексу надійності за моделлю Кромонава для АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр.

Коефіцієнт	Фактичне значення			Вага коефіцієнта	Розрахункове значення		
	2021	2022	2023		2021	2022	2023
k1	0,17	0,11	0,13	45	7,65	4,95	5,85
k2	1,12	0,39	1,24	20	22,4	7,8	24,8
k3	0,83	0,89	0,87	10	8,3	8,9	8,7
k4	0,11	0,10	0,15	15	1,65	1,5	2,25
k5	0,13	0,13	0,09	5	0,65	0,65	0,45
k6	0,32	0,28	0,41	5	1,6	1,4	2,05
Всього	-	-	-	100	35,65	18,34	36,93

Таким чином, можемо бачити, що в 2021 році інтегральний індекс надійності склав 35,65, що свідчить про досить низький рівень надійності. У 2022 році вона взагалі впала до незадовільного рівня, але це можна пояснити повномасштабним вторгненням росіян до України. У 2023 році можемо бачити покращення як інтегрального індексу надійності, так і всіх коефіцієнтів загалом, так як майже всі вони теж мали тенденцію до зниження. Це пояснюється тим, що банк пристосувався до нових умов ведення бізнесу та зміг реанімуватися. Загальний висновок полягає в тому, що АТ КБ «ПриватБанк» повинен запровадити додаткові заходи зі сторони управління банку для покращення його фінансової стабільності та надійності, оскільки ці показники є ключовими для його успішної діяльності, захисту інтересів вкладників та відновлення довіри ринків.

2.4. Аналіз показників ліквідності

Комерційний банк має приділяти значну увагу підтриманню своєї ліквідності, оскільки це впливає на своєчасність надходження платежів та здатність повертати кошти за депозитами. Таким чином, управління ліквідністю

є основним завданням. Поняття «ліквідність банку» характеризує здатність комерційного банку своєчасно та повністю виконувати свої зобов'язання перед контрагентами. Це визначається наявністю достатнього власного капіталу, оптимальним розміщенням коштів у активах і пасивах з урахуванням відповідних термінів.

Процес управління ліквідністю базується на оптимальному балансуванні двох суперечливих вимог: максимізації прибутковості та дотриманні встановлених нормативів ліквідності. При цьому існує фактор невизначеності, оскільки керівництво банку не може точно передбачити, коли і в яких обсягах може виникнути проблема ліквідності. Коли така проблема з'являється, залишається приймати управлінські рішення, ґрунтуючись на заздалегідь створених резервах ліквідних коштів та особливій структурі активів і пасивів банку.

Управління ліквідністю в АТ КБ «ПриватБанк» орієнтоване на дотримання нормативних вимог Національного банку України з перевищенням, регулювання ліквідності через створення достатніх буферів для покриття очікуваного та неочікуваного відтоку коштів, а також на формування диверсифікованої ресурсної бази шляхом дотримання лімітів концентрації.

Планування ліквідності банку здійснюється за ієрархічним підходом: на стратегічному рівні розробляються стратегія, політика та культура управління ризиком ліквідності, а також план відновлення діяльності банку; на тактичному рівні встановлюються ліміти балансових і позабалансових позицій, а також ліміти ризиків ліквідності; на оперативному рівні складається платіжний календар банку.

Для аналізу ліквідності менеджмент банку використовує такі методи: GAP-аналіз ліквідності в національній та основних іноземних валютах; аналіз нормативів ліквідності, встановлених Національним банком України; аналіз достатності буферів ліквідності; вертикальний аналіз зобов'язань банку для контролю концентрації ресурсної бази. Крім того, банк проводить стрес-

тестування ліквідності за сценаріями, які враховують можливі несприятливі умови.

Крім того, менеджмент банку вживає комплекс управлінських заходів для запобігання негативним наслідкам дисбалансу ліквідності. Зокрема, проводиться стрес-тестування показників ліквідності в умовах несприятливих сценаріїв та впроваджується стратегія, спрямована на забезпечення стабільності коштів клієнтів на поточних та інших рахунках.

Ефективність механізму забезпечення ліквідності в АТ КБ «ПриватБанк» підтверджується виконанням усіх нормативних вимог, встановлених регулятором.

Банк виконує всі нормативи ліквідності, встановлені НБУ зі значним перевищенням (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка основних нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр.

Нормативи	2021	2022	Відхилення		2023	Відхилення	
			Абс.	%		Абс.	%
Норматив загальної ліквідності (не менше 100%)	120,00%	112,00%	-8	-6,67	114,29%	2,29	2,04
Нб, норматив короткострокової ліквідності (не менше 60%)	93,76%	-	-	-	-	-	-
LCR_{BB} , коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (не менше 100%)	258,85%	311,01%	52,16	20,15	462,83%	151,82	48,82
LCR_{iB} , коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті (не менше 100%)	200,36%	260,14%	59,78	29,84	266,09%	5,95	2,29
NSFR, коефіцієнт чистого стабільного фінансування (не менше 100%)	156,57%	182,24%	25,67	16,39	185,21%	2,97	1,63

Джерело: розроблено автором на основі [40]

За період з 2021 по 2023 рік АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував стабільно високий рівень ліквідності, що підтверджується відповідністю і навіть перевищенням встановлених регулятором нормативів.

У 2021 році норматив загальної ліквідності становив 120%, що перевищує мінімальну вимогу в 100%. У 2022 році цей показник знизився до 112%, однак залишався в межах нормативу. У 2023 році загальна ліквідність зросла до 114,29%, продовжуючи перевищувати встановлений мінімум. Це свідчить про стабільність ліквідних резервів банку навіть у контексті складних економічних умов.

Щодо нормативу короткострокової ліквідності (Н6), у 2021 році цей показник становив 93,76%, що більше ніж в 1,5 рази перевищувало мінімальну вимогу в 60%. У 2022 році даний показник було скасовано, тому розрахунки далі не проводилися.

Графічне зображення динаміки зміни основних нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. у відсотках наведено на рис. 2.3.

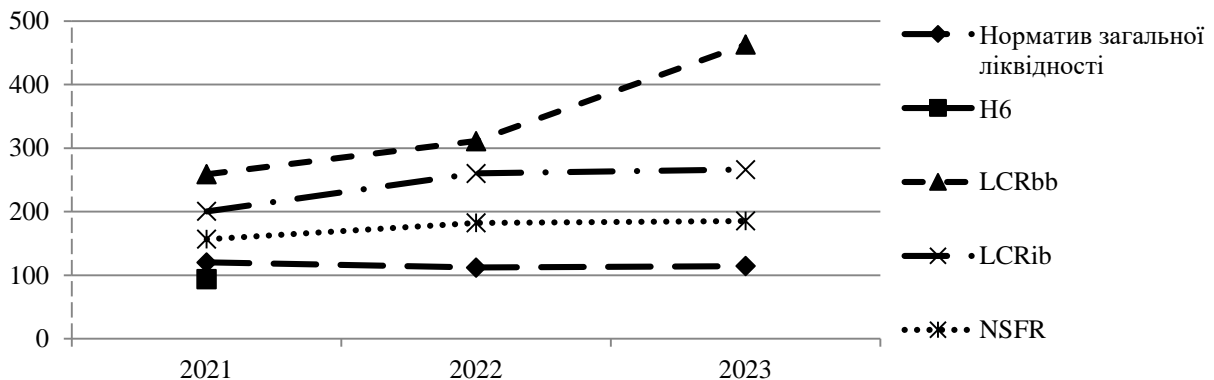

Рис. 2.3 – Динаміка зміни основних нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр., %

Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{BB}) свідчить про значний запас ліквідних активів банку. У 2021 році цей показник становив 258,85%, значно перевищуючи мінімальну вимогу в 100%. У 2022 році він зріс до 311,01%, а в 2023 році досягнув 462,83%, що становить зростання майже в 2

рази в порівнянні з 2021 роком. Що стосується коефіцієнту покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR_{iB}), бачимо, що тут так само відбувалося поступове зростання показника, але в повільніших темпах. Такі значення даних нормативів ліквідності свідчать про те, що банк сформував достатні буфери ліквідності, що підтверджує його здатність задовольняти попит на ліквідність протягом 30 днів у стресових умовах.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) також свідчить про надійність фінансової стійкості банку. У 2021 році цей показник становив 156,57%, перевищуючи норматив в 100%. У 2022 році він зріс до 182,24%, а в 2023 році досягнув 185,21%, зберігаючи високий рівень стабільності.

Отже, аналіз показників ліквідності свідчить про високий рівень фінансової стійкості та ефективне управління ліквідністю в АТ КБ «ПриватБанк». Банк успішно виконує всі нормативні вимоги та демонструє готовність до можливих економічних викликів, що забезпечує довіру клієнтів і стабільність його діяльності.

Висновки до розділу 2

ПриватБанк, заснований 19 березня 1992 року, є найбільшим українським банком за обсягами активів і лідером у сфері роздрібного банківського ринку України. Ця фінансова установа була однією з перших, хто впровадив у країні сучасні цифрові банківські сервіси та інноваційні технології, які надають клієнтам можливість користуватися більшістю послуг віддалено через Приват24.

«ПриватБанк» розпоряджається другою за чисельністю мережею відділень та найбільшою мережею банкоматів і терміналів серед усіх банків України. На момент липня 2022 року у мережі функціонує понад 7 тисяч банкоматів, 11 тисяч платіжних терміналів та понад 250 тисяч торговельних POS-терміналів. Національна мережа обслуговування «ПриватБанку» налічує понад 1 200 відділень. Крім того, «ПриватБанк» є найбільшим емітентом і еквайером електронних платіжних засобів в Україні. Він володіє системою грошових

переказів PrivatMoney та найпопулярнішими в Україні платіжними сервісами Приват24 та LiqPay.

Провівши аналізі фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» за методикою CAMELSO, можна зробити висновок, що банк є досить надійним, але розглянувши рейтинг від МінФіну та розрахувавши інтегральний індекс надійності за моделлю Кромонава, бачимо, що банку все ж таки треба працювати над покращенням його фінансової стабільності та надійності.

Проаналізувавши основні фінансові результати діяльності АТ КБ «ПриватБанк» та розрахувавши нормативи ліквідності банківської установи, можна визначити, що банк успішно виконує всі нормативні вимоги та демонструє готовність до можливих економічних викликів, що забезпечує довіру клієнтів і стабільність його діяльності.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Розробка антикризового управління ліквідністю для АТ КБ «ПриватБанк»

Сучасні умови ведення банківського бізнесу вимагають від керівництва банку розробки нових методів та ефективного використання перевірених підходів до управління ліквідністю та прибутковістю. Важливо застосовувати системний підхід та забезпечувати комплексне управління ліквідністю та прибутковістю, враховуючи їхній тісний взаємозв'язок.

Розробка стратегії є пошуком балансу між внутрішніми можливостями банку та зовнішніми факторами, що впливають на його діяльність. Чітко визначена та оптимально обрана стратегія є ключовим фактором успіху банку.

Зважаючи на сучасний стан справ у світі, зокрема в Україні, неможливо не відзначити численні виклики та складні проблеми, що постають перед банківськими установами. Ці проблеми ще більше ускладнюються пандемією COVID-19, повномасштабним вторгненням росії в Україну, та наслідками цих подій, а саме:

- падіння національної валюти та інфляція;
- зниження економічної активності та ВВП;
- зниження довіри інвесторів та зменшення інвестицій;
- підвищення кредитних ризиків через неплатоспроможність клієнтів;
- зростання обсягів проблемних кредитів;
- перебої в роботі банківських установ через обстріли та бойові дії;
- масова міграція населення, включаючи працівників банківського сектору;
- зниження рівня доходів населення та зростання безробіття;

– зміни в законодавстві та нормативних актах у відповідь на кризу.

Все це негативно впливає на ліквідність банківської установи. Варто зазначити, що на кінцевий результат роботи банку впливає не лише недостатня, але й надлишкова ліквідність. Низький рівень ліквідності банку обмежує його платоспроможність, призводить до втрати довіри клієнтів, знижує доступ до зовнішніх джерел фінансування та підвищує їхню вартість, що в подальшому може спричинити фінансові проблеми.

Надмірна ліквідність, у свою чергу, свідчить про нездатність банку ефективно використовувати наявні фінансові ресурси. Це знижує ефективність інструментів грошово-кредитної політики, що призводить до утворення інфляційного тиску в економіці. Інфляція без економічного зростання та без розширення пропозиції грошей створює тиск на ціни в бік їх підвищення.

Процесне управління ліквідністю є частиною системного управління і повинен у собі містити:

- управління миттєвою ліквідністю, тобто визначення оптимального рівня високоліквідних коштів у конкретній економічній ситуації;
- контроль за дотриманням нормативів ліквідності НБУ;
- моніторинг тенденції в економіці країни з метою передбачення настроїв і інфляційних очікувань серед населення;
- співвідношення активів і пасивів за строками та сумами для забезпечення своєчасності платежів;
- пошук альтернативних джерел високоліквідних коштів за відсутності власних ресурсів, коли така потреба виникає.

Після проведення аналізу поточного стану та оцінки діючих нормативів ліквідності в АТ КБ «ПриватБанк» за період з 2021 по 2021 рік встановлено, що усі показники є в нормі та навіть перевищують нормативне значення, тому можна зробити висновок, що управління ліквідністю банку потребує поліпшень у впровадженні саме антикризового управління ліквідністю на майбутнє. Особливо важливим є вдосконалення механізмів для підтримки ліквідності

АТ КБ «Приватбанк» та запобігання виникненню негативних ситуацій з ліквідністю, особливо у періоди фінансової нестабільності та невизначеності. Антикризове управління ліквідністю є ключовим для того, щоб банк міг передбачити та подолати проблеми, пов'язані з ліквідністю, та забезпечити стійкість в умовах викликів та кризових ситуацій.

Згідно даних звіту АТ КБ «Приватбанк»: «Ризик ліквідності – імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок неспроможності банку забезпечувати фінансування зростання активів та/або виконання своїх зобов'язань у належні строки» [36].

Чинники, що можуть впливати на ліквідність АТ КБ «Приватбанк», враховуючи сьогоденішню політично та економічно нестабільну ситуації в країні наведені на рис. 3.1.

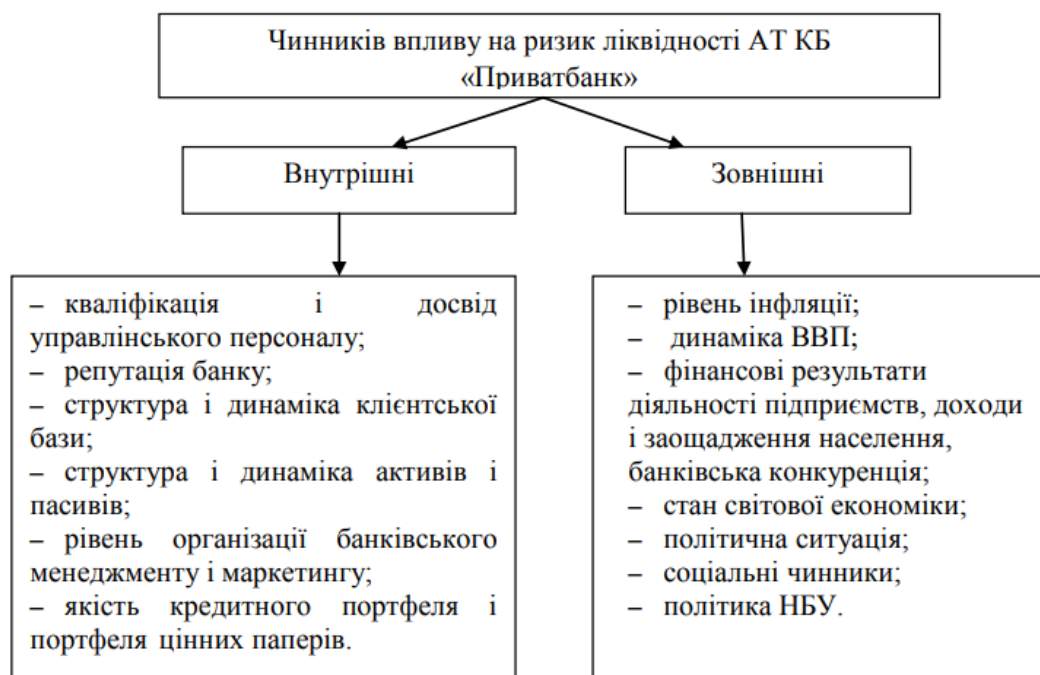

Рис. 3.1 – Чинники впливу на ризик ліквідності АТ КБ «Приватбанк»

Розуміння та ефективне управління цими чинниками дозволяють банку прогнозувати та реагувати на можливі ризики для ліквідності, забезпечуючи стабільну фінансову позицію та впевненість у здатності виконати свої функції в будь-яких умовах. Тому важливо постійно моніторити ці чинники та вживати

відповідних заходів для зменшення ризику та підтримки оптимального рівня ліквідності. Ці заходи можуть включати в себе:

1. Диверсифікація портфелю активів: розподіл коштів між різними видами активів для зменшення ризику концентрації та забезпечення стійкості в умовах коливань на ринку;

2. Створення резервних фондів: виділення певної частини активів на створення резервних фондів, які можуть використовуватися у кризових ситуаціях для підтримки ліквідності;

3. Оптимізація управління ліквідністю: розробка ефективних стратегій управління ліквідністю, включаючи оптимізацію рівня ліквідних активів та пасивів для забезпечення стійкості та ефективності;

4. Підвищення ефективності моніторингу: впровадження автоматизованих систем моніторингу та аналізу ліквідності для оперативного виявлення потенційних проблем та швидкого реагування на них;

5. Диверсифікація джерел фінансування: розвиток стратегій для залучення додаткових джерел фінансування, таких як кредитні лінії, емісія облігацій, з метою збільшення доступності коштів у разі потреби;

6. Навчання та підготовка персоналу: проведення тренінгів та навчання персоналу з питань управління ліквідністю та реагування на кризові ситуації;

7. Стратегічне планування: розробка та впровадження стратегій планування кризових ситуацій, включаючи визначення можливих сценаріїв та розробку дієвих планів дій для їх вирішення.

Ці заходи спрямовані на забезпечення стійкості та ефективності банку в умовах фінансової нестабільності та ризику, що дозволяє підтримувати оптимальний рівень ліквідності та захищати його від можливих кризових ситуацій.

Враховуючи теоретичні підходи до управління та антикризового управління, а також усвідомлення значення ліквідності для банку, можна розглядати антикризове управління ризиком ліквідності банків з позиції системного підходу.

Системний підхід до антикризового управління ризиком ліквідності банку враховує взаємозв'язок та взаємодію різних компонентів та факторів, що впливають на ліквідність банку. Основні складові цього підходу включають:

1. Аналіз ліквідності в контексті всіх фінансових процесів банку: системний підхід передбачає дослідження ліквідності в контексті всіх фінансових операцій та процесів банку, включаючи кредитування, розміщення коштів, залучення ресурсів тощо;

2. Врахування внутрішніх та зовнішніх чинників: системний підхід включає в себе аналіз як внутрішніх (наприклад, структура активів та пасивів банку, стратегії управління), так і зовнішніх (економічні умови, фінансові ринки, регулятивна політика) факторів, які впливають на ліквідність;

3. Розробка імплементаційних стратегій: на основі аналізу внутрішніх та зовнішніх чинників системний підхід передбачає розробку імплементаційних стратегій, спрямованих на зменшення ризиків та підтримку оптимального рівня ліквідності;

4. Комунікація та співпраця між відділами: системний підхід враховує необхідність ефективної комунікації та співпраці між різними відділами та підрозділами банку, щоб забезпечити координацію заходів щодо управління ризиком ліквідності;

5. Постійний моніторинг та корекція: системний підхід передбачає постійний моніторинг ліквідності та ризиків, а також потребу у вчасній корекції стратегій та заходів у випадку виявлення проблем.

Отже, системний підхід до антикризового управління ризиком ліквідності банку дозволяє глибше розуміти та ефективніше управляти складними взаємозв'язками та динамікою фінансових процесів у банківській сфері.

Антикризове управління ризиком ліквідності в АТ КБ «Приватбанк» розглядається як постійний процес, який включає діагностику можливих криз ліквідності в умовах складної фінансової ситуації. Цей процес спрямований на вчасне виявлення та оцінку природи можливих криз і на швидке реагування на них. Діагностика потенційних криз проводиться з метою оцінки можливих

наслідків впливу негативних факторів за різними сценаріями стрес-тестування та впровадження профілактичних заходів для запобігання виникненню реальної кризи ліквідності.

Профілактичні заходи для запобігання виникненню реальної кризи ліквідності можуть включати:

1. Оптимізація управління ліквідністю: посилення моніторингу та аналізу ліквідності, розробка ефективних стратегій управління ліквідністю, виявлення та усунення можливих джерел ризику;

2. Диверсифікація джерел фінансування: залучення різноманітних джерел фінансування для забезпечення стабільності ліквідності, таких як ринкове фінансування, депозити клієнтів, кредитні лінії тощо;

3. Стрес-тестування: проведення регулярних стрес-тестів для оцінки впливу негативних сценаріїв на ліквідність та визначення можливих ризиків;

4. Резервування та управління капіталом: збільшення рівня резервів та капіталу для забезпечення додаткової стійкості та здатності банку витримувати негативні впливи;

5. Планування кризових ситуацій: розробка та впровадження планів дій для кризових ситуацій, включаючи стратегії реагування та відновлення ліквідності;

6. Підвищення свідомості та навичок персоналу: навчання персоналу щодо ризиків ліквідності та заходів для їх запобігання, створення культури управління ризиками серед персоналу банку.

Розрахунок витрат на впровадження заходів для запобігання виникненню кризи ліквідності та оцінка їх впливу на результати діяльності банку наведений у табл. 3.1.

Запропоновані профілактичні заходи для запобігання виникненню кризи ліквідності є економічно доцільними для ПриватБанку. Незважаючи на значні початкові та постійні витрати, очікувані вигоди у вигляді зниження ризиків, зменшення витрат на фінансування та підвищення стабільності ліквідності значно перевищують ці витрати. Ці заходи сприятимуть забезпеченню

фінансової стійкості банку та його здатності успішно протистояти негативним впливам на ринку.

Таблиця 3.1 – Вплив запропонованих заходів на діяльність банку

Захід	Витрати на впровадження	Очікуваний результат	Вплив на результати діяльності
1	2	3	4
Оптимізація управління ліквідністю			
Посилення моніторингу та аналізу ліквідності	2 млн грн на рік	Підвищення точності прогнозування ліквідності	Зниження витрат на залучення короткострокового фінансування на 5-10%
Розробка ефективних стратегій управління ліквідністю	1 млн грн на рік		
Виявлення та усунення можливих джерел ризику	1 млн грн на рік	Зменшення ризиків нестачі ліквідності	Підвищення фінансової стійкості банку
Диверсифікація джерел фінансування			
Залучення різноманітних джерел фінансування	1-2% від залучених коштів	Зменшення залежності від одного джерела фінансування	Зниження вартості фінансування на 5-10%
Розробка та впровадження нових фінансових продуктів	5 млн грн на початковому етапі	Підвищення стабільності ліквідності	Підвищення стабільності доходів
Стрес-тестування			
Проведення регулярних стрес-тестів	1 млн грн на рік	Виявлення потенційних ризиків до їх виникнення	Зменшення ймовірності кризових ситуацій на 10-15%
Оновлення моделей та сценаріїв для тестування	500 тис. грн на рік	Підготовка до можливих кризових ситуацій	Підвищення довіри з боку регуляторів та інвесторів
Резервування та управління капіталом			
Збільшення рівня резервів	5-10 млн грн на рік	Підвищення стійкості банку до негативних впливів	Зменшення ризиків втрати ліквідності на 10-20%
Управління капіталом для забезпечення додаткової стійкості	1-2 млн грн на рік	Збільшення запасів ліквідності	Підвищення кредитного рейтингу банку

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
Планування кризових ситуацій			
Розробка планів дій для кризових ситуацій	1-2 млн грн	Готовність до швидкого реагування на кризові ситуації	Зменшення втрат від кризових ситуацій на 20-30%
Впровадження стратегій реагування та відновлення ліквідності	1 млн грн на рік	Зниження впливу криз на ліквідність банку	Підвищення оперативності в управлінні кризами
Підвищення свідомості та навичок персоналу			
Навчання персоналу щодо ризиків ліквідності	1 млн грн на рік	Підвищення кваліфікації персоналу	Підвищення ефективності управління ризиками
Створення культури управління ризиками	500 тис. грн на рік	Зменшення ризиків, пов'язаних з людським фактором	Зниження ймовірності виникнення кризових ситуацій через помилки персоналу на 10-15%
Загальний аналіз			
Всі заходи	Початкові витрати: 15-20 млн грн; Постійні витрати: 15-20 млн грн на рік	Зниження вартості фінансування на 5-10%; Зниження витрат на залучення короткострокового фінансування на 5-10%; Зменшення ймовірності кризових ситуацій на 10-15%; Зменшення ризиків втрати ліквідності на 10-20%; Підвищення фінансової стійкості та кредитного рейтингу банку	Підвищення довіри з боку інвесторів та регуляторів; Підвищення стабільності та передбачуваності доходів; Підвищення оперативності в управлінні кризами та зниження втрат від кризових ситуацій

Отже, використання інструментів моніторингу достатності та якості компонентів ліквідності, планування та передбачення її обсягів, регулювання рівня ліквідності через застосування профілактичних заходів, а також контроль за станом всіх складових ліквідності в комплексі забезпечать АТ КБ «Приватбанк» фінансову стійкість навіть в умовах системної фінансової кризи.

3.2. Заходи щодо забезпечення фінансової надійності АТ КБ «Приватбанк»

Система банківського регулювання та нагляду функціонує на державному рівні та на рівні правління банків у всіх країнах світу, забезпечуючи основну умову функціонування фінансового ринку – довіру суспільства. Важливість банківського регулювання також обумовлена необхідністю забезпечення стабільності банківської системи в цілому. Сьогодні вітчизняні банки змушені діяти в умовах підвищеного ризику, що призводить до частіших кризових ситуацій порівняно з зарубіжними банками. Як показує практика, більшість таких випадків пов'язані з неадекватною оцінкою банками власного фінансового стану, а також надійності і фінансової спроможності їх клієнтів та позичальників.

Управління надійністю банків повинно працювати на випередження, реагуючи на сучасні виклики. Основною проблемою фінансового ринку останніх років є системні зміни, викликані екзогенними нефінансовими факторами. Станом на 2020 рік, світовий та вітчизняний фінансовий ринок ще не оговтався від фінансової кризи 2008 року, але вже зазнав впливу кризових факторів, пов'язаних з пандемією коронавірусу. Наступним етапом був лютий 2022 року, коли наша країна перейшла у новий кризовий етап через війну.

Управління надійністю банківської установи має велике значення з кількох причин:

1. Забезпечення довіри клієнтів: надійність банку є ключовим фактором для підтримки довіри з боку клієнтів, що є основою стабільності фінансової системи;

2. Фінансова стабільність: ефективне управління надійністю допомагає запобігти банкрутству та фінансовим кризам, які можуть мати негативні наслідки для економіки в цілому;

3. Зниження ризиків: управління надійністю включає оцінку та мінімізацію ризиків, пов'язаних з кредитами, інвестиціями та іншими фінансовими операціями;

4. Регулятивні вимоги: відповідність регулятивним вимогам є необхідною умовою для безперебійної роботи банківської установи та уникнення штрафів і санкцій;

5. Конкурентоспроможність: надійні банки мають перевагу на ринку, оскільки можуть залучати більше клієнтів та інвестицій, завдяки чому стають більш конкурентоспроможними;

6. Підтримка економічного розвитку: стабільні та надійні банки сприяють економічному зростанню, забезпечуючи кредитування бізнесів та споживачів.

Таким чином, управління надійністю банківської установи є критично важливим для її успішного функціонування та підтримки стабільності фінансової системи в цілому.

На надійність банку впливає безліч чинників, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Основні з них наведені у табл. 3.2.

Найбільш впливовими внутрішніми чинниками є:

- Якість управління: керівництво визначає стратегію банку, приймає ключові рішення та відповідає за управління ризиками. Від ефективності управління залежить стійкість банку до внутрішніх та зовнішніх викликів;

- Фінансові показники: високі фінансові показники, такі як достатній рівень капіталу, ліквідність та прибутковість, забезпечують стабільність банку та його здатність витримати економічні шоки;

- Кредитний портфель: якість активів та диверсифікація кредитного портфеля знижують ризики неплатежів та втрат. Погані кредити можуть швидко призвести до фінансових проблем.

Найбільш впливові зовнішні чинники

- Економічні умови: стан економіки безпосередньо впливає на попит на банківські послуги, рівень дефолтів по кредитах та інвестиційну діяльність. Сприятливі економічні умови сприяють стабільності банку, тоді як економічний спад може викликати кризу;

- Регуляторне середовище: регуляторні органи встановлюють правила та норми, яких банки повинні дотримуватися. Вони можуть впливати на капіталові вимоги, ліцензування, контроль за ризиками та інші ключові аспекти банківської діяльності;
- Політична ситуація: політична стабільність сприяє економічному розвитку та знижує рівень ризиків. Нестабільність може призвести до економічних потрясінь, санкцій, змін у законодавстві та інших факторів, що негативно впливають на банки.

Таблиця 3.2 – Чинники, що впливають на надійність банку

Внутрішні чинники	Зовнішні чинники
Якість управління: ефективність менеджменту та стратегічного планування відіграє ключову роль у забезпеченні надійності банку	Економічні умови: макроекономічна стабільність, рівень інфляції, валютні коливання та економічне зростання впливають на фінансове здоров'я банків
Фінансові показники: прибутковість, ліквідність, капіталізація та ефективність операцій впливають на стабільність банківської установи	Регуляторне середовище: політика центрального банку, законодавчі вимоги та регулятивні норми мають безпосередній вплив на діяльність банків
Кредитний портфель: якість та диверсифікація кредитного портфеля мають значення для управління ризиками неплатежів	Конкурентне середовище: конкуренція на ринку банківських послуг може впливати на стратегії розвитку та ризики банку
Корпоративне управління: прозорість, підзвітність та ефективність системи внутрішнього контролю сприяють зниженню ризиків шахрайства та зловживань	Політична ситуація: політична стабільність та безпека впливають на економічне середовище, що відображається на надійності банків
Операційні ризики: включають ризики, пов'язані з внутрішніми процесами, системами, людським фактором та зовнішніми подіями	Соціально-демографічні фактори: рівень зайнятості, доходи населення та демографічні зміни можуть впливати на попит на банківські послуги та ризики кредитування

Джерело: розроблено автором

Таким чином, управління банком повинно враховувати всі ці чинники, надаючи особливу увагу найбільш впливовим, для забезпечення стійкості та надійності фінансової установи.

Як ми вияснили раніше, АТ КБ «ПриватБанк» має не дуже високий рівень надійності, тому треба вжити необхідних заходів для його підвищення та мінімізації ризику погіршення цього стану. Ці заходи можуть включати:

1. Покращення якості управління:

– впровадження сучасних методів управління ризиками: регулярне оновлення та вдосконалення моделей ризик-менеджменту, проведення навчальних тренінгів для персоналу з управління ризиками;

– зміцнення корпоративного управління: підвищення прозорості в управлінні банком, впровадження кращих практик корпоративного управління, регулярний аудит діяльності банку зовнішніми аудиторами;

– вдосконалення стратегічного планування: розробка довгострокових стратегічних планів, що враховують макроекономічні тенденції та потенційні ризики.

2. Підвищення фінансових показників:

– збільшення капіталізації: залучення додаткового капіталу через випуск акцій, облігацій або залучення стратегічних інвесторів;

– поліпшення ліквідності: введення суворіших стандартів щодо управління ліквідністю, створення резервів ліквідності для покриття можливих непередбачених витрат;

– оптимізація витрат: проведення детального аналізу витрат банку та впровадження програм з їх скорочення, зокрема шляхом автоматизації процесів.

3. Підвищення якості кредитного портфеля:

– строгий відбір позичальників: впровадження більш жорстких критеріїв для оцінки кредитоспроможності позичальників, використання сучасних аналітичних інструментів для оцінки ризиків;

– диверсифікація кредитного портфеля: розподіл ризиків шляхом надання кредитів різним галузям економіки та різним типам позичальників;

– посилення контролю за проблемними кредитами: впровадження системи раннього попередження про проблемні кредити, активне управління проблемними активами, робота з колекторськими агентствами.

4. Підвищення операційної ефективності:

– автоматизація та цифровізація процесів: впровадження нових інформаційних систем для автоматизації операційних процесів, зменшення людського фактору та зниження ризику помилок;

– покращення системи внутрішнього контролю: регулярні внутрішні аудити, оновлення внутрішніх політик та процедур, впровадження сучасних систем моніторингу та управління.

5. Поліпшення репутаційного управління:

– підвищення прозорості діяльності: публікація регулярних звітів про діяльність банку, проведення відкритих прес-конференцій та брифінгів для ЗМІ;

– активна робота зі споживачами: впровадження програм лояльності для клієнтів, оперативне вирішення їхніх проблем, покращення якості обслуговування;

– участь у соціальних проектах: інвестиції у суспільно важливі проекти, підтримка соціальних ініціатив, що підвищують репутацію банку в очах громадськості.

6. Посилення регуляторної відповідності:

– суворе дотримання регуляторних вимог: постійне моніторинг змін у законодавстві та регуляторних нормах, оперативне оновлення внутрішніх політик для відповідності цим вимогам;

– взаємодія з регуляторами: регулярні консультації та співпраця з Національним банком України та іншими регуляторними органами, своєчасне подання необхідних звітів та інформації.

7. Управління макроекономічними та політичними ризиками:

- розробка сценаріїв кризового планування: створення сценаріїв на випадок економічних або політичних криз, розробка планів дій для швидкого реагування на зміни;

- диверсифікація активів та інвестицій: вкладання коштів у різні регіони та галузі, що дозволяє знизити залежність від політичних та економічних ризиків в одній країні.

8. Підвищення технологічного рівня:

- впровадження нових фінансових технологій: інвестиції у фінтех-стартапи, розробка власних інноваційних продуктів, використання блокчейн-технологій для підвищення безпеки та ефективності операцій;

- посилення кібербезпеки: впровадження сучасних систем захисту від кіберзагроз, регулярне тестування та оновлення захисних систем, навчання персоналу з питань кібербезпеки.

9. Залучення міжнародного досвіду та співпраці:

- співпраця з міжнародними фінансовими інституціями: участь у міжнародних програмах, залучення іноземних консультантів для підвищення ефективності роботи банку;

- підвищення рівня міжнародної співпраці: налагодження партнерських відносин з іншими банками та фінансовими установами, участь у міжнародних банківських асоціаціях.

Прогнозовані результати від впровадження наведених вище заходів та їх вплив на загальні результати діяльності АТ КБ «ПриватБанк» наведені у табл. 3.3. В даному контексті можливі лише приблизні оцінки, оскільки точні витрати та ефекти можуть варіюватися залежно від конкретних умов та масштабів впровадження.

Виходячи з аналізу, впровадження запропонованих заходів є економічно доцільним для ПриватБанку. Незважаючи на значні початкові витрати, очікувані довгострокові вигоди значно перевищують ці витрати, забезпечуючи стійкий ріст та підвищення надійності банку. Це дозволить банку зміцнити свої позиції

на ринку, підвищити ефективність та мінімізувати ризики, що сприятиме загальному покращенню фінансових показників та забезпеченню стабільності в умовах змінного економічного середовища.

Таблиця 3.3 – Вплив запропонованих заходів на діяльність банку

Захід	Витрати на впровадження	Очікуваний результат	Вплив на результати діяльності
1	2	3	4
Покращення якості управління			
Регулярне оновлення та вдосконалення моделей ризик менеджменту	1-2 млн грн на рік	Зменшення кредитних ризиків	Зменшення збитків від неплатоспроможності позичальників на 5-10%
Навчальні тренінги для персоналу	500 тис. грн на рік	Підвищення кваліфікації працівників та дружньої атмосфери в колективі	-
Регулярний зовнішній аудит	2-3 млн грн на рік	Підвищення прозорості управління	Зростання довіри інвесторів і клієнтів
Підвищення фінансових показників			
Залучення додаткового капіталу	1-2% від залучених коштів	Підвищення капіталізації банку	Збільшення капіталу на 10-20%
Введення суворіших стандартів щодо управління ліквідністю	1 млн грн на рік	Поліпшення ліквідності	-
Автоматизація процесів	10-15 млн грн на початковому етапі	Оптимізація витрат	Зниження операційних витрат на 10-15%
Підвищення якості кредитного портфеля			
Впровадження сучасних аналітичних інструментів	5-10 млн грн	Зниження частки проблемних кредитів	Збільшення прибутковості кредитного портфеля на 5-10%
Система раннього попередження про проблемні кредити	2-3 млн грн	Розподіл ризиків	Скорочення частки проблемних кредитів на 20-30%
Підвищення операційної ефективності			
Впровадження нових інформаційних систем	15-20 млн грн	Зменшення людського фактору	Зниження операційних витрат на 10-20%
Оновлення внутрішніх політик та процедур	1-2 млн грн на рік	Зниження ризику помилок	Підвищення ефективності операцій на 15-20%

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4
Поліпшення репутаційного управління			
Збільшення взаємодії зі ЗМІ	500 тис. грн на рік	Підвищення довіри клієнтів	Збільшення кількості клієнтів на 5-10%
Програми лояльності для клієнтів	5-10 млн грн на рік	Підвищення лояльності клієнтів	
Участь у соціальних проектах	2-5 млн грн на рік	Поліпшення іміджу банку	
Посилення регуляторної відповідності			
Моніторинг змін у законодавстві	500 тис. грн на рік	Підвищення відповідності регуляторним вимогам	Зниження ризику штрафів та санкцій
Оновлення внутрішніх політик	1 млн грн на рік		Поліпшення репутації банку серед регуляторів
Управління макроекономічними та політичними ризиками			
Розробка сценаріїв кризового планування	1-2 млн грн	Зниження залежності від макроекономічних та політичних ризиків	Зменшення впливу криз на фінансові показники банку
Диверсифікація активів	1-2% від інвестиційного портфеля		Збільшення стабільності доходів
Підвищення технологічного рівня			
Інвестиції у фінтех-стартапи	10-15 млн грн	Підвищення безпеки та ефективності операцій	Збільшення кількості цифрових клієнтів на 10-15%
Впровадження сучасних систем захисту	5-10 млн грн		Зниження ризиків кіберзагроз на 30-40%
Залучення міжнародного досвіду та співпраці			
Співпраця з міжнародними фінансовими інституціями	2-3 млн грн на рік	Підвищення ефективності роботи банку	Зростання ефективності на 5-10%
Підвищення рівня міжнародної співпраці	1-2 млн грн на рік		Поліпшення міжнародного іміджу банку
Загальний аналіз			
Всі заходи	Орієнтовно 60-90 млн грн на початковому етапі та 20-30 млн грн на рік для підтримки	Зростання прибутковості банку; Підвищення капіталізації; Збільшення довіри з боку інвесторів та клієнтів	Скорочення витрат на 10-20%; Зростання доходів на 10-15%

Джерело: розроблено автором

Висновки до розділу 3

Для ефективного управління ліквідністю в кризових умовах банк повинен постійно аналізувати та контролювати свої ключові показники ліквідності, такі як поточна, швидка та миттєва ліквідність, а також структуру активів і пасивів. Цей моніторинг дозволяє оперативно реагувати на будь-які зміни в фінансовому стані банку та вживати необхідних заходів для підтримання стабільності.

В умовах нестабільності фінансового ринку та зростання ризиків, що виникають через зовнішні та внутрішні чинники, особливо важливо розробити ефективну систему антикризового управління ліквідністю. Це дозволить забезпечити своєчасне виконання зобов'язань банку перед клієнтами та контрагентами, мінімізувати фінансові втрати та підтримувати довіру до банківської установи.

Управління ліквідністю в кризових умовах вимагає комплексного підходу, що включає постійний моніторинг фінансових показників, диверсифікацію активів і пасивів, підвищення якості кредитного портфеля, дотримання регуляторних вимог та використання сучасних технологій. Всі ці заходи спрямовані на забезпечення фінансової стабільності та підвищення стійкості банку до кризових явищ.

Що стосується підвищення фінансової надійності АТ КБ «ПриватБанк», цей процес включає комплексний підхід, що охоплює покращення якості управління, підвищення фінансових показників, вдосконалення управління кредитним портфелем, автоматизацію процесів, залучення додаткового капіталу, тісну співпрацю з регуляторами та поліпшення репутації. Всі ці заходи сприяють забезпеченню стабільності та довгострокового розвитку банку в умовах сучасних економічних викликів.

ВИСНОВКИ

Дослідження надійності та ліквідності кредитної установи на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» розкриває ряд ключових аспектів, що впливають на фінансову стійкість та здатність банку виконувати свої функції в умовах складного фінансового середовища.

Після проведення аналізу фінансових звітів та показників можемо бачити, що банк демонструє стабільність капіталізації та достатність резервів ліквідних активів. Це свідчить про здатність банку ефективно вирішувати фінансові виклики та уникати негативних наслідків в кризових ситуаціях.

Управління ризиками також відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості та надійності банківської установи. Ефективні системи управління ризиками дозволяють банку адаптуватися до змін у фінансовому середовищі та ефективно управляти своїми активами та пасивами.

Але після проведення розрахунку параметричних індексів та інтегрального індексу надійності за моделлю Кромонава можемо встановити, що індекс надійності ПриватБанку є достатнім, але не на дуже високому рівні, тому було вирішено розробити перелік заходів для його підвищення та мінімізації ризику погіршення цього стану. Ці заходи включають:

- покращення якості управління;
- підвищення фінансових показників;
- підвищення якості кредитного портфеля;
- підвищення операційної ефективності;
- поліпшення репутаційного управління;
- посилення регуляторної відповідності;
- управління макроекономічними та політичними ризиками;
- підвищення технологічного рівня;
- залучення міжнародного досвіду та співпраці.

Детальний аналіз ліквідності банку підтверджує наявність достатніх резервів ліквідних активів, які забезпечують банку можливість виконання своїх фінансових зобов'язань перед клієнтами та контрагентами в будь-який час.

Нами було розроблено стратегію антикризового управління ліквідністю для АТ КБ «ПриватБанк» з метою забезпечення стабільності та надійності банку в умовах можливих кризових ситуацій. Основною метою цієї стратегії є підтримка належного рівня ліквідності, що дозволить банку виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та безперебійно, незалежно від зовнішніх чинників та економічних умов.

Стратегія включає в себе комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію управління ліквідністю та забезпечення балансу між потребами в ліквідності та ризиками. Вона передбачає встановлення чітких процедур та механізмів контролю за рівнем ліквідності, регулярний аналіз ризиків та планування ресурсів, а також розробку запасних планів дій у випадку кризових ситуацій.

Крім того, стратегія включає в себе інноваційні підходи до управління ліквідністю, такі як використання сучасних технологій та аналітичних інструментів для прогнозування ліквідних потреб та оптимізації управління балансом.

Додатково, дослідження показало, що АТ КБ «ПриватБанк» має стабільні та сприятливі перспективи для подальшого розвитку та зміцнення своєї позиції на ринку. Залучення додаткового капіталу та ефективного управління активами та пасивами дозволять банку успішно відповідати на зростаючі виклики фінансового сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови / [за ред. І. К. Білодіда]. : В 11 т. — К. : Наук. думка, 1978. — Т. 9. — 710 с.
2. Бибик С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бибик, Г. М. Сюта. — Харків: Фоліо, 2006. — 623 с.
3. Райзберг Б. А. Сучасний економічний словник / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовський, Е. Б. Стародубцева. — 2-е вид., виправ. М. : ІНФРА-М., 1999. — 4 79 с.
4. Коваленко В. В. Методичні підходи до визначення рівня фінансової стійкості банківської системи / В. В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — №7. — С. 232-240.
5. Тарнавський М. О. Вплив валютних ризиків на фінансову стабільність банківської системи України / М. О. Тарнавський // Фондовий ринок. — 2012. — №19. — С. 10-15.
6. Василенко В. В. Креативное управление развитием социально-экономических систем: монография / В. А. Василенко. — К. : Освіта України. — 2010. — 772 с.
7. Корнієнко О. В. Шляхи підвищення фінансової надійності комерційних банків / О. В. Корнієнко // Держава та регіони: Економіка та підприємництво. — 2009. — №1. — С. 90-94.
8. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість як основа ефективного функціонування кредитної системи : монография / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. — 2009. — 316 с.
9. Рейтинг надійних банків України 2024 (травень) [Електронний ресурс] // Forinsurer — журнал про страхування та InsurTech. — Режим доступу: <https://forinsurer.com/>
10. Лавренюк В. Стійкість, стабільність та надійність у банківській діяльності / В. Лавренюк // Економічний аналіз. — 2013. — №12 (2). Режим

доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2cee6928-f115-4e96-b0bb-f399260f5c2c/content>

11. Олещенко Л. Г. Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи України / Олещенко Л. Г. // Ефективна економіка. – 2013. – №7. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2213>

12. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с. – ISBN 966–574–453–4.

13. Волошин І.В. Рішення дилеми «ліквідність – дохід» для банківських ресурсів з логнормальним розподілом / І.В. Волошин, Я.А. Волошина // Бізнес і банки. – 2002. – № 41 (623), жовтень.

14. Серпенінова Ю. С. Чинники, що впливають на ліквідність банку / Ю. С. Серпенінова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – Вип. 24. – Суми : УАБС НБУ, 2009. – С. 354–359.

15. Краснов С. Ліквідність банків України та їхня кредитна політика в умовах переходу до ринкової економіки / С. Краснов // Банківська справа. – 2004. – № 5. – С. 37–39.

16. Мстоян К. В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу [Електронний ресурс] / К. В. Мстоян // Ефективна економіка. – 2012. – № 5. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1142>.

17. Гайдук І. С. Оцінка надійності банків України в системі недержавного пенсійного забезпечення / І. С. Гайдук // Молодий вчений. – 2018. – № 10 (62).

18. Базель І [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D1%8C_I

19. Щодо розгляду проекту постанови Правління НБУ : Лист НБУ від 30.12.2004 № 42-412/4010-13749 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v3749500-04>.

20. Базель II [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D1%8C_II

21. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.

22. Система CAMELSO : НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123651

23. Лютий О.І. Банківський маркетинг : навч. Посібник. / І.О. Лютий, О.О. Солодка. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 776 с.

24. Білик О. Ю. Дослідження сучасних методів та моделей рейтингового оцінювання комерційних банків / О. Ю. Білик // Молодий вчений. – 2015. – № 2(17). – С. 941-945.

25. Про введення в дію Інструкції N 10 «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків», приведену у відповідність до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності: Постанова Правління Національного банку України від 30.12.1997 р. №469 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. №509. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509500-97#Text> (Постанова втратила чинність на підставі Постанови Нацбанку N 141 (z0323-98) від 14.04.98)

26. Катан Л. І. Управління ліквідністю комерційних банків [Електронний ресурс] / Л. І. Катан, Ю. С. Марченко // Молодий вчений. – 2017. – №5. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/130.pdf>

27. Гавришко Н. Аналіз ліквідності: проблеми узгодженості розрахунку показників / Н. Гавришко, С. Ярощук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15904/1/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>

28. Облік і аудит. Аналіз і оцінка фінансового стану комерційного банку: аналіз ліквідності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/29191/>

29. Еркес О.Є., Гордієнко Т.М. Нові нормативи ліквідності в системі ризикоорієнтованого нагляду за діяльністю банків України. Гроші, фінанси і кредит. 2019. No 20. С. 635–642.

30. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

31. НБУ. Національний банк скасував розрахунок банками нормативу короткострокової ліквідності. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-skasuvav-rozrahunok-bankami-normativu-korotkostrokovoyi-likvidnosti>

32. Новий норматив довгострокової ліквідності для банків NSFR стає обов'язковим з 1 квітня 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/noviy-normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-dlya-bankiv-nsfr-staye-obov'yazkovim-z-1-kvitnya-2021-roku>

33. ПриватБанк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA>

34. ПриватБанк: вся інформація. Finance.ua | Фінанси в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.ua/ua/banks/privatbank>

35. Умови та правила надання банківських послуг. Офіційний сайт ПриватБанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/terms>

36. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2022 рік [Електронний ресурс] : / офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк». – Режим доступу : https://static.privatbank.ua/files/dod2_01052023_2022.pdf

37. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2023 рік [Електронний ресурс] : / офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк». – Режим доступу : <https://static.privatbank.ua/files/Konsolidovanyu+richnyu+zvit+za+2023.pdf>

38. Мінфін. Рейтинг стійкості банків за підсумками 1 квартала 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>

39. Мінфін. Фінансові результати ПриватБанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/company/privatbank/rating/?date=2024-01-01>

40. Національний банк України. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції, розрахунок яких передбачено Інструкцією № 368 та Положенням № 290*, станом на 01.01.2024.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Консолідований звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2022 року**

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"**Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року**

<i>У мільйонах українських гривень</i>	<i>Прим.</i>	<i>31 грудня 2022</i>	<i>31 грудня 2021</i>
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 392	1 291
Основні засоби	11	5 308	6 159
Інші фінансові активи	12	4 318	2 673
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 715
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 658	401 385
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 863	325 019
Інші залучені кошти	15	128	-
Поточні податкові зобов'язання	25	3	12
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	158
Інші фінансові зобов'язання	16	2 647	3 824
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 274	1 803
Загальна сума зобов'язань		482 719	334 470
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 141)	(4 064)
Резервні та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 628)	(156 976)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського Банку		57 937	66 913
Частки участі, що не забезпечують контролю		2	2
Загальна сума власного капіталу		57 939	66 915
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 658	401 385

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Продовження додатка А

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"**Консолідований звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року**

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 687	35 857
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 906	30 873
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 767)	(6 533)
Чистий процентний дохід		39 920	29 324
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 524	28 468
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 129)	(8 931)
Амортизаційні витрати	11	(1 975)	(2 187)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 510)	(2 417)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 625)	(8 881)
Інші доходи	24	2 956	1 612
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 740	35 300
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 486)	(58)
Прибуток за рік		30 254	35 242
Прибуток, що відноситься до:			
- власників материнського Банку		30 254	35 241
- часток участі, що не забезпечують контролю		-	1
Прибуток за рік		30 254	35 242

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Консолідований звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2023 року

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 202	5 308
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 566	1 392
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інші фінансові активи	12	9 504	6 507
Інші нефінансові активи	13	9 095	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 068	540 658
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 371	471 863
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 791	3
Інші фінансові зобов'язання	16	3 056	2 647
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 750	2 274
Загальна сума зобов'язань		595 036	482 719
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 714)	(15 141)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 472)	(156 628)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського Банку		85 030	57 937
Частки участі, що не забезпечують контролю		2	2
Загальна сума власного капіталу		85 032	57 939
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 068	540 658

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г.Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Продовження додатка Б

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 237	43 687
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 613	38 906
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 617)	(3 767)
Чистий процентний дохід		59 620	39 920
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		55 032	24 524
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(1 076)	(7 760)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 585)	(10 129)
Амортизаційні витрати	11	(2 181)	(1 975)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 988)	(10 510)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 182)	(9 625)
Інші доходи	24	2 367	2 956
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		72 877	34 740
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 020)	(4 486)
Прибуток за рік		37 857	30 254
Прибуток, що відноситься до:			
- власників материнського Банку		37 857	30 254
Прибуток за рік		37 857	30 254

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

В. В. Ярошенко
Головний бухгалтер